

LIETUVIŲ

DIENOS

PRIE STAKLIŲ

LITHUANIAN DAYS
NOVEMBER, 1952

1952 M. LAPKRIČIO MĖN.

TURINYS

CONTENTS

V. Vaitiekūnas, TAUTINIS SOLIDARUMAS	3
NEBUS TAIKOS, KOL LIETUVA YRA VERGIJOJE	5
Vincas Maciūnas, LIETUVIŠKOJO UNIVERSITETO TRISDEŠIMTMETIS	8
J. Bertulis, ELGETA - ST. ŠIMKAUS MOKINYS	11
Jurgis Savickis, Žvirbliai	12
KĄ VEIKIA SKAITYTOJAI	16
NAUJOS KNYGOS	16
THE CHURCH IN RED LITHUANIA	17
KNIGHTS CONVENE	18
KARLIS ULMANIS by H. Brunavs	20
RACE AND IMMIGRATION	21
WITHOUT NAME by J. Jazminas	20

Juozas VITĖNAS Vyr. Redaktorius / Editor-in-Chief
 Milton C. STARK..... Angliškios dalies redaktorius / Editor of English Section
 Povilas PUZINAS..... Redaktorius-dailininkas / Art Editor
 Juozas KOJELIS ir Leonardas VALIUKAS Redaktoriai / Editors

Redaktoriai atskirose vietose / Assistant editors — A. J. KASULAITIS, Pittsburgh Pa.; V. ROCEVIČIUS, Cleveland, Ohio; C. SURDOKAS, Baltimore, Md.; A. ŠALČIUS, New York, N. Y.; V. VOLERTAS, Philadelphia, Pa.

Antanas F. SKIRIUS, leidėjas / Publisher

Juozas URBONAS..... Administratorius / Business Manager

Straipsniai, prie kurių yra pažymėtas autorius arba pridėti jo inicialai, nebūtinai reiškia ir redakcijos nuomonę.

The opinions expressed in signed or initialed articles are not necessarily those of the Editors.

Redakcijos ir administracijos adresas:
 Address all Editorial and Subscription Mail to
9204 S. BROADWAY, LOS ANGELES 3, CALIF
 Phone - PL. 4-1377

"LIETUVIŲ DIENOS" yra sujungtos su "KALIFORNIJOS LIETUVIŲ"
 "THE LITHUANIAN DAYS" is combined with "CALIFORNIA LITHUANIAN"

Leidžiama kas mėnuo, išskyrus liepos ir rugpiūčio mėn. / Published monthly, except July and August

Atskiro numerio kaina 40 centų

Single Copy 40c

PRENUMERATA metams — \$3.00 bet kokiame pasaulio krašte. GARBĖS PRENUMERATA \$10.00.

SUBSCRIPTION \$3.00 per year in any country of the world. HONORARY SUBSCRIPTION \$10.00.

Entered as Second Class Matter June 7, 1950 at Los Angeles, Calif. under the Act of March 3, 1879

This Month's Cover

A. Tamošaitienė, expert weaver of Lithuanian motifs on cloth. She is shown at her antique Lithuanian loom.

Photo by V. Adomavičius

LIETUVIŲ DIENŲ PLATINTOJAI

JUNGTINĖS AMERIKOS VALSTYBĖS

C. K. Braze, Miami, Fla.
 B. Brazdžionis, Chicago, Ill.
 K. Bradūnas, Baltimore, Md.
 K. Bružas, Chicago, Ill.
 J. Belinis, Grand Rapids, Mich.
 A. Česonis, Baltimore, Md.
 B. Čeponis, St. James, N. Y.
 V. Čyvas, Amsterdam, N. Y.
 E. Dambrauskas, Chicago, Ill.
 Dirva, Cleveland, Ohio
 Gabija, Brooklyn, N. Y.
 J. Ginkus, Brooklyn, N. Y.
 A. Gražulis, Worcester, Mass.
 P. Juknys, Brooklyn, N. Y.
 C. P. Yurgelun, Brockton, Mass.
 A. Kasulaitis, Pittsburgh, Pa.
 J. Klimas, kun., S. Boston, Mass.
 P. Kudulis, Elizabeth, N. J.
 B. Krakauskas, Rochester, N. Y.
 K. Keblinskienė, Brockton, Mass.
 Metriks Farm Store, Chicago, Ill.
 Karecko Vaistinė, Chicago, Ill.
 V. Prižgintas, Los Angeles, Calif.
 A. Paliulis, Waterbury, Conn.
 V. Pauža, Detroit, Mich.
 B. Polikaitis, Detroit, Mich.
 V. Rocevičius, Cleveland, Ohio
 V. Tarvainis, Detroit, Mich.
 Tverijonas, Chicago, Ill.
 L. Spaudos Centras, Chicago, Ill.
 V. Sakalauskas, Chicago, Ill.
 J. Sekys, Hartford, Conn.
 A. Stasiulaitis, Cicero, Ill.
 A. Tamolunas, kun., Miami, Fla.
 K. Trečiokas, Newark, N. J.
 B. Urbonas, Chicago, Ill.
 Den Uselis, Chicago, Ill.
 V. Vaitkus, Waterbury, Conn.
 A. Vaitkus, E. St. Louis, Ill.
 A. Valavičius, Chicago, Ill.
 E. Vilutis, E. Chicago, Ind.
 Žibury, So. Boston, Mass.

CANADA

V. Aušrotas, Toronto, Ont.
 S. Bujokas, Winnipeg,
 J. Kriščiūnas, Toronto, Ont.
 J. Pleinys, Hamilton, Ont.
 P. Rudinskas, Montreal,
 V. Montvilas, Sudbury, Ont.
 A. Dauginaitė, St. Catherines, Ont.
 P. Tamulėnas, Welland, Ont.
 T. Žiburių Knygynas, Toronto, Ont.

PIETŲ AMERIKA

M. Laupinaitis, Sao Pau'lo, Brazil
 A. Sabaliauskas, kun. Caracas, Venezuela
 N. Saldukas, kun., Bogota, Columbia

D. BRITANIJA

V. Gerdžiūnas, 6 Bechey St.
 Oldham, Lancs.
 P. Dragūnas, Birmingham
 J. Jurevičius, Bradford
 V. Zdanavičius, London

AUSTRALIJA

P. Jutulius, kun. Adelaide
 L. Bertašius, N. Gee ong
 V. Balsys, Canberra
 L. Baltrūnas, Melbourne
 J. Skirka, Bathurst,
 P. Butkus, kun., Sydney
 J. Rugelis, Sydney

Clevelando lietuvių tremtinių delegacija pas Ohio gubernatorių Frank J. Lausche; iš kairės į dešinę stovi: Aurelija Balašaitienė, Vytautas A. Braziulis, Emilija Skrabulytė, gub. Frank J. Lausche, Edvardas Karnėnas ir Birutė Saldukienė; delegacija padėkojo už suteiktą pagalbą lietuviams ir paprašė tolimesnės paramos lietuvių reikalams.
A Lithuanian refugee delegation presents token of appreciation to Frank J. Lausche (center), Governor of Ohio.

TAUTINIS SOLIDARUMAS

V. VAITIEKŪNAS

— Tautinis solidarumas yra aukščiausioji tautinė dorybė, — skelbia Lietuvių Charta.

— Visi lietuviai yra lygūs tos pačios tautos vaikai, tarp savęs broliai, — ten pat toliau skelbiama.

Tai didelės tiesos, didelės idėjos. Tačiau jų didingume slypi ir jų bejėgiškumas. Didžių idėjų tragizmas dažnai ir eina kaip tikrai iš to, kad dėl savo moralinio didumo jos sunkiai beįtelpa arba ir visai neįtelpa į mūsų gyvenamosios tikrovės kasdienišką rėmus. Pati krikščionybė čia yra vaizdžiausias pavyzdys. Nėra kilnesnės etikos, kaip krikščionybės etika. Nėra žmonių tarpusavio bendravimo ir apskritai socialinio gyvenimo tauresnių dėsnių, kaip krikščionybės. O betgi regime, kad ir po devyniolikos šimtų su viršum metų pastangų, praraja tarp didžiųjų krikščionybės tiesų ir gyvenimo tikrovės yra labai gili.

Suprantama todėl, kad ir didžiosios tautinės dorybės — tautinio solidarumo, tautinės brolybės — idėja nesiduoda ir nesiduos pigiu būdu gyvenime vykdoma. Tam yra ir bus dvi

pagrindinės kliūtys: (1) savanaudiškumas, ir (2) aklas nekentimas kitokios nuomonės, negu savoji.

Savanaudiškumas kiekvieną tautinės kultūros entuziastų polėkį, kiekvieną tautinės kūrybos blystelėjimą, kiekvieną visuomeninį ar politinį sumanymą sutinka su vienu ir tuo pačiu klausimu: o kas man iš to bus? ką aš už tai gausiu? Dabartinėmis mūsų tautinės kultūros ugdymo ir išlaikymo sąlygomis, kai medžiaginė atrama tėra savanoriškas kiekvieno lietuvių tautinio solidarumo įnašas, šitokie klausimai yra ne kas kita, kaip savo tautinių pareigų išdavimas.

Nekentimas kitokio nusistatymo, kaip savasis, kiekvieną tautinės kultūros reiškinių, kiekvieną visuomeninį ar politinį veikimą ar pasiekimą vertina ne pagal tai, kas daroma ar padaryta, bet pirmoj eilėj pagal tai, kieno daroma ar padaryta. Fanatizmas turi du mastus: vieną saviškiams, antrąjį ne saviškiams. Pas savuosius viskas puiku, pas priešininkus — viskas bloga. Fanatizmas yra perdėm totalistinis ir antikrikščioniškas. Jis negali pakęsti šalia savęs egzistavimo skirtingo nusistaty-

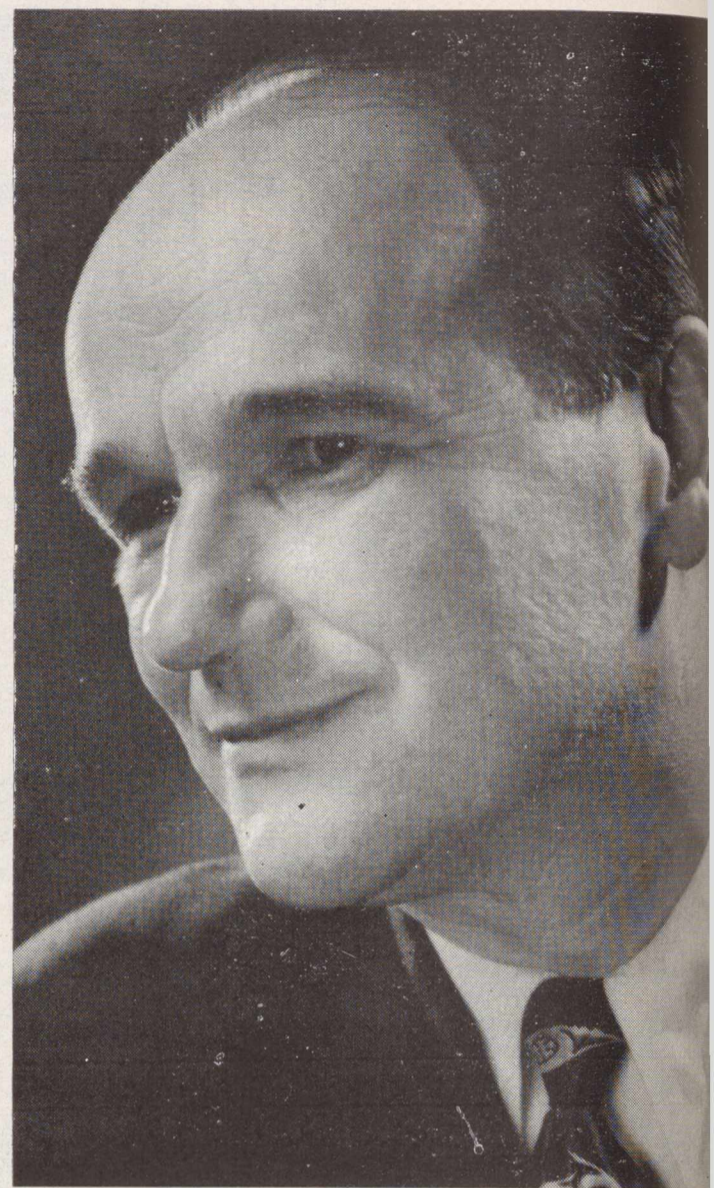
Bronė Pivoriūnienė (1) iš Chicagos su sūnumi, jo žmona bei dukterimi audiencijoje pas Popiežių. / The Holy Father receives Lithuanians in audience, Rome, Italy.

mo Skirtingas nusistatymas turi būti sunaikintas vis tiek kokiomis priemonėmis. Kai fanatizmas paliečia visuomeninį gy-

venimą, fanatizmo padarinai yra be galo skaudūs. Ir mūsų visuomeniniame bendravime pastaruoju metu išryškėję kai kurie apgailėtini fanatizmo mėginimai savo "priešus" sulikviduoti savąja žala taip toli siekia, kad šiandieną to reiškinių visi padariniai dar ir numatyti negalima.

Kovoti su savanaudiškumu ir fanatizmu yra juo sunkiau, kad šių dviejų didžiųjų tautinio solidarumo priešų pozicijos yra gerai įsitvirtinusios pačioje žmogaus prigimtyje. Savanaudiškumas ir fanatizmas glūdi ir pačiame tauriajame asmenyje. Taigi kai savanaudiškumo ir fanatizmo nedorybių šaknys slypi pačioje žmogaus prigimtyje, tai šių nedorybių dorybinė atsvara – tautinis pareigingumas ir pakanta skirtingam nusistatymui – tėra įgyjama mūsų pačių valios didėlėmis pastangomis.

Tautinis pareigingumas, kaip kad ir kiekvienas kitas pareigingumas, yra trumpesnio ar ilgesnio sąžiningo pareigos vykdymo padarinys. Kas per trumpesnę ar ilgesnę laiką sąžiningai bus kurią pareigą vykdęs, tam ilgainiui tas pareigos vykdymas bus įėjęs į patį kraują ir tapęs jo įpročiu, tiesiog sąžinės dalyku. Kas yra įpratęs metai iš metų lankytis tos ar kitos progos tautiniuose ar draugijiniuose parengimuose, tam koks atsitiktinis negalėjimas kuriame tokiam parengime dalyvauti jau sukelia sąžinę. Šia prasme tarp senosios mūsų išeivijos turime labai pamokomų pavyzdžių. Ir dabartinio mūsų jaunimo tautinį pareigingumą tik tuo keliu išugdysime, kad jau iš mažens jį įpratinsime savo tautinę pareigą sąžiningai vykdyti. Tada tik ir subrendęs jis jau turės tautinio pareigingumo įprotį, kurio ir šykštumo nedorybė neįstengs nustelbti.

Vyt. Vaitiekūnas, Laisvosios Europos Komiteto Lietuvos Patariamąsios Grupės narys. Žiūr. jo str. 3 psl.

Vyt. Vaitiekūnas, member of the Lithuanian Consultative Panel of the Free Europe Committee (See his article on Page 3).

Pakanta nuomonės, kuri yra priešinga manajai, o ypatingai meilė kitokio negu manasis nusistatymo lietuviui ir pagarba bei parama jo pozityvioms pastangoms tautinės kultūros ar politinės veiklos srityje privalo ne tik aukšto asmens kultūringumo, bet dažnu atveju ir šiekios ar tokios aukos. Tačiau kito kelio fanatizmui įveikti nėra, tik pakanta kitokiems nusistatymams ir meilė kitokių nusistatymų žmogui. Meilė kiekvienam lietuviui kaip savo broliui ir pakanta skirtingų nusistatymų lietuviui, kaip žmogaus dvasios savaimingumo išraiškai. Pakanta skirtingo nusistatymo nelaiko priešišku nusistatymu, ir skirtingo nusistatymo brolio nelaiko priešu. Tiesa, skirtingumai ne tik kūrybingumą, bet ir tam tikrą kovos įtampą sukelia. Tačiau šitoji visuomeninio bendravimo įtampa pati savaime nėra bloga. Dažnai ji gali veikti ir labai teigiamai. Tik fanatikai šią įtampą paverčia "priešo" sunaikinimo aistra, pasiduodami demagogijos, turimos valdžios piktnaudojimo ir kitoms visuomeninį bendravimą ardančioms pagundoms.

Tautinis pareigingumas ir pakanta skirtingiems nusistatymams yra dvi pagrindinės tautinio solidarumo ir tarpgrupinio bendradarbiavimo sąlygos. Už šių sąlygų sudarymą didelė atsakomybė tenka lietuvių šeimai, mokyklai, bažnyčiai, kultūrinėms, visuomeninėms ir politinėms organizacijoms, suprantama ir spaudai.

"Draugo" redaktoriai Leonardas Šimutis ir Ignas Sakalas, švenčią savo spaudos darbo 25 metų sukaktį; juos Popiežius Pijus XII apdovanojo "Pro Ecclesia et Pontifice" medaliais. / Editors L. Šimutis and I. Sakalas, of the Lithuanian daily "Draugas", recipients of a papal decoration for 25 years service with the Catholic press, Chicago, Ill.

Pr. Urbučio foto

NEBUS TAIKOS, KOL LIETUVA YRA VERGIJOJE

Pensylvanijos gubernatoriaus John S. Fine sutrumpinta kalba, pasakyta liepos 20 d. Chicagos lietuviams.

Mes visi, kurie esame susirūpinę ir pasiryžę atsiekti pastovią pasaulio taiką, pilnai esame įsitikinę, kad mažų tautų apsisprendimo teisė yra labai svarbus dalykas, kuris negali būti pamirštas. Mūsų įsitikinimu, pastovi pasaulio taika negalima, kol visos tautos, mažos ar didelės, nebus išlaisvintos iš politinės ar ekonominės vergijos.

Kiekvienas iš mūsų sakome, kad mes norime pastovios taikos. Gi tuo pat metu Washingtono tendencija yra užslopinti diskusijas pačiais pagrindiniais klausimais, kurie turėtų būti kelrodžiu, kaip apsaugoti mažųjų tautų laisvę ir užkirsti kelią visiems tiems veiksniams, kurie įstūmė mus į paskutinius abu pasaulinius karus. Antrojo pasaulinio karo metu Washingtono buvo daug kalbama, kad mes turėsime padaryti nuolaidų, paaukoti kai kuriuos principus, kad ne viena maža tauta ir jos nekalti žmonės turėsime nukentėti, tvarkant pokarinį pasaulį. Jei tuo metu mes būtumėm rimčiau į tą reikalą pažiūrėję, tai šiuo metu nebūtumėm tokioj padėty.

Lietuvių kilmės amerikiečių yra visad buvusi pažiūra, kad negalima ir nėra reikalo daryti nuolaidų ar paaukoti pagrindinius principus JAV užsienio politikoje. Nuolaidos yra pražūtingas žingsnis siekiant pastovios taikos.

Pažvelkime truputį į JAV vestą užsienio politiką, kiek ji liečia Lietuvos padėtį. Atlanto Chartoje 1941 metais rugpiučio 14 d. prezidentas Rooseveltas ir ministras pirmininkas Churchillis aiškiai užakcentavo, kad Amerika ir Didžioji Britanija kariaujančios už mažųjų tautų apsisprendimo ir nepriklausomybės teises. JAV valstybės sekretorius Cordell Hull 1943 m. rugsėjo 12 d. pareiškė, kad visos tautos, didelės ar mažos, kurios tik gerbia kitų teises, turi pačios neabejotiną teisę į pilną ir visapusišką nepriklausomą gyvenimą.

Nė viena kita tauta negali turėti stipresnio reikalavimo savo kraštui nepriklausomybės, kaip trijų milijonų lietuvių tauta. Lietuvos respublika buvo atstatyta 1918 metais vasario 16d., kaip moderni ir demokratinė valstybė. Nuo seniausių laikų lietuviai turi išsaugoję ir išvystę savo kalbą, panašią į senovės sanskritą, savo kultūrą, savas tradicijas. Lietuviai nėra nė truputiuką giminingi rusams ar kuriai nors kitai slavų tautai. Jie trokšta savo kraštui nepriklausomybės, kad galėtų išsaugoti savo brangius idealus bei dvasinius turtus: savo kultūrą, kalbą — trumpai tariant, savo gyvenimo būdą ir kryptį.

Pensylvanijos gubernatoriui John S. Fine lietuvaitė prisega gėlę jo kalbos Chicagos lietuviams proga.
Governor John S. Fine of Pennsylvania receives token flower after addressing gathering of Chicago Lithuanians.

Lietuva nepriklausomo gyvenimo metais aiškiai parodė, kad ji gerbia kitų nuomones. Savo kultūrinio ir ekonominio gyvenimo pažanga Lietuva įrodė, kad ji sugeba pilnai atlikti nepriklausomo gyvenimo uždedamas pareigas. Tat, remiantis teisingumo principu, Atlanto Chartos ir buvusio valstybės sekretoriaus Cordell Hull oficialiu pareiškimu, be jokios abejonės turime sutikti, kad Lietuva

turi pilniausią teisę į nepriklausomą gyvenimą. Ir jabar, nors kiekvienas sutinka, kad mažųjų tautų teisės turi būti apsaugojamos, vis dar atsiranda mūsų valdžioje žmonių, kurie atvirai negina Lietuvos bylos reikalo.

Jie sako, kad atviras pasisakymas už Lietuvos laisvę galys įstumti Ameriką į karą su Rusija. Bet ar tai yra užgavimas Rusijos jausmų, reikalaujant, kad būtų

Urugvajaus lietuvių delegacija pas Montevideo arkivyskupą A. Barbieri; pirmoj eilėj iš kairės sėdi kun. J. Bružikas, S. J. ir Lietuvos ministeris dr. K. Graužinis su žmona. Lithuanians of Uruguay visit with A. Barbieri, Archbishop of Montevideo.

atstatyta Lietuvos nepriklausomybė? Šis žingsnis jokiū būdu negali būti aiškina-
mas kaip antirusiško ženklo. Juk pati
Rusija, kada ji buvo stipri ir laisva nuo
išorinių ir vidujinių spaudimų, yra
sutikusi ir pasirašiusi sutartį gerbti Lie-
tuvos respublikos nepriklausomumą bei

suverenitetą.

Sovietų Rusija 1940 m. birželio 15 d.
sulaužė pasirašytas su Lietuva nepuolimo
sutartis ir okupavo kraštą. Maskvos ko-
misarai, padedant raudonajai armijai, vi-
siškai nekreipdami dėmesio į lietuvių
tautos valią, pravedė suklastotus rinki-

mus. Maskvos radijas 24 valandas prieš
rinkimų pabaigą jau paskelbė rezultatus.
Šie rinkimai buvo net priešingi ir pačių
komunizmo vadų skelbiamiems dėsniams.
Pats Leninas yra pasakęs: "... rinkimai
nėra teisėti bet kuriame krašte, jei rin-
kimų metu yra svetimo krašto kariuo-
menė".

Žiūrint iš tarptautinės teisės taško,
Lietuva tebėra nepriklausoma šalis, nes
Vakarų Demokratijos nepripažsta Sovie-
tų Rusijos padaryto neteisėto veiksmo.

Lietuviai, kurie neša jungą savame
krašte, kurie yra ištremti į Sibirą ar ku-
riems yra pavykę pasprukti iš taip va-
dinamojo "darbininkų rojus", nepripa-
žįsta sovietiškos santvarkos. Jie prieš-
nasi visais būdais įvedamai komunistų
sistemai. Tai patvirtina ir gyvu žodžiu
trys lietuviai žvejai, kurie praėjusiais me-
tais pabėgo iš rusų okupuotos Lietuvos
ir atvyko į JAV-bes.

Sovietų valdžia atėmė iš ūkininkų ne
tik jų žemę, bet ir visą kitą nuosavybę.
Sovietų Rusija pavertė elgetomis ne tik
ūkininkus, bet ir visus kitus gyventojus.
Žmonės neturi jokių teisių. Religijos per-
sekiojamos; bažnyčios uždaromos ar pa-
verčiamos antireliginių susirinkimų salė-
mis. Vyrai ir moterys grūdami į kalėjimus
dėl menkiausių įtarimų. Be teismo jie
yra išvežami į Sibiro koncentracijos bei
vergų stovyklas.

Sovietinė santvarka paremta bizūnu,
šautuvu ir slaptąja policija.

Mes negalime būti patenkinti dabar-
tine vedama politika. Mes turime būti
žymiai dinamiškesni ir sukurti sveiką

Montevideo (Urugvajus) lietuviai padedant vainiką prie Urugvajaus laisvės kovų didvyrio gen. Artigas paminklo. / Lithuanians present commemorative wreath at monument of Uruguay's soldier-patriot, General Artigas, Montevideo.

atmosferą, padrašinant pavergtuosius už geležinės uždangos jų viltyse veiksmuose dėl Lietuvos atstatymo. Palaipsniui vis darosi aiškiau, kad JAV laikysena Lietuvos atstatymo reikalui yra per švelni. Paskutinis oficialus valstybės departa-

Advokatas Čeledinas kalba bendruomenės suruoštoje Lietuvių Dienoje, Philadelphia, Pa. / Attorney Čeledinas addresses Lithuanian Day gathering in Philadelphia Pa.

Svečiai P. Lapienės vasarnamy, Stony Brook, L. I., praėjusią vasarą: Bern. Brazdžionis, V. K. Jonynas, kun. Pr. Bastakys, A. Rannit, St. Santvaras, p. Jonynienė ir M. Gimbutienė. / An informal gathering of Lithuanian literary figures and artists at the home of Mrs. Lapienė, Stony Brook, L. I. J. G. foto

mento pareiškimas buvo padarytas prieš 12 metų. Per visą tą laiką iki šiandien tas pareiškimas nebuvo oficialiai pakartotas, paryškintas ar papildytas.

JAV vyriausybė per savo valstybės departamentą turėtų aiškiai ir stipriai pasisakyti, kad nepripažįstama Lietuvos okupacija ir kad JAV darys viską, kad

pagelbėtų lietuviams laimėti laisvę ir nepriklausomybę. JAV Senatas turėtų ratifikuoti Genocido konvenciją, o mūsų valdžia turėtų teikti apčiuopiamą paramą Lietuvos pogrindžiui.

Mes turime ištiesti pagalbos ranką laisviems žmonėms, kurie yra pasiryžę likti laisvais.

Vysk. V. Brizgys kalba Lietuvių Dienos iškimių proga Philadelphijoje, Pa. / Bishop Brizgys addressing Philadelphians on Lithuanian Day, Pa.

Lietuvos Universiteto Senatas 1929-1932 metais; sėdi iš kairės dešinėn: V. Krėvė-Mickevičius — Humanitarinių Mokslų fak. dekanas, P. Leonas — Teisių fak. dek., B. Čėsnyš — prorektorius, V. Čepinskis — rektorius, R. Raudonikis — Universiteto sekretorius, V. Lašas — Medicinos fak. dek., P. Kuraitis — Teol.-Filos. fak. dek.; stovi: Z. Žemaitis — Matem.-Gamtos fak. dek., K. Vasiliauskas — Technikos fak. dek. ir K. Kurnatauskas — Evang. Teol. fak. dek. pavad. / Governing Senate of the Kaunas University, Lithuania (1929-1932).

Lietuviškojo Universiteto trisdešimtmetis

VINCAS MACIŪNAS

Lietuviškojo universiteto, kurio 30 metų sukaktį šiame minime, įsteigimas buvo neabejotinai vienas iš pačių stambiųjų nepriklausomybę atkovojusios Lietuvos laimėjimų. Jis laidavo kultūrinę nepriklausomybę lietuvių tautai, taip ilgai svetimų kultūrų įtakos pavergtai. Tą didžiulę savojo universiteto reikšmę tautai apibūdinsime ryškiais ir tiksliais prof. S. Šalkauskio žodžiais: "Be universiteto pagalbos tautos susipratimas negali pasiekti aukščiausio laipsnio. Mūsų liaudis garbingai apsaugojo ir mums perteikė mūsų nuostabią kalbą, pozityvius mūsų tautinio pobūdžio bruožus, mūsų būdingą tautinį meną, bet vis dėlto mūsų tauta be universitetiškai išsilavinusios, tautiškai susipratusios inteligentijos neįstengė ir negalėjo sukurti visuotinai reikšmingos tautinės civilizacijos. Tokia civilizacija nesukurama be tautinės Akademijos, turinčios ilgų ir gilių tradicijų tautos gyvenime. Taigi pilnam kultūriniam tautos išsivystimui ir klestėjimui yra reikalingas aukštojo mokslo židinys" (Židinys, 1940, nr.2, p. 176-177).

Suprantama todėl, kad savojo universiteto suorganizavimas buvo vienas iš pirmųjų uždavinių jau pačioje nepriklausomos Lietuvos kūrimosi pradžioje. Ir taip jau 1918.XII.5 d. Valstybės Taryba priėmė Vilniaus universiteto statutą, kurio pirmajame straipsnyje buvo paskelbta: "Vilniaus universitetas atgaivinamas nuo 1919 m. sausio 1 d. Jis yra mokslo ir mokymo įstaiga ir 1832 m. uždarytojo Vilniaus universiteto turto paveldėtojas".

Deja, dar tiems patiems 1918 metams besibaigiant, Lietuvos vyriausybė turėjo trauktis iš Vilniaus. Netekus Vilniaus, mūsų valstybinio ir kultūrinio gyvenimo centras tapo Kaunas. Čia ir buvo 1922 m. vasario 16 d. iškilmingai atidarytas Lietuvos universitetas, pakeitęs jau nuo 1920 m. veikusių Aukštuosius kursus.

Universitetas buvo įsteigtas pagal 1918 m. priimtąjį Vilniaus universiteto statutą ir turėjo 5 fakultetus: teologijos (vėliau teologijos - filosofijos), socialinių mokslų, gamtos - matematikos, medicinos ir technikos. Jų pirmieji dekanai buvo: J. Maironis - Mačiulis, A. Voldemaras, Z. Žemaitis, P. Avižonis ir P. Jodelė. Pagal naująjį universiteto statutą, seimo priimtą 1922.III.22 d., socialinių mokslų fa-

kultetas buvo perskirtas į humanitarinių mokslų (dekanas M. Biržiška) ir teisių (dek. P. Leonas). Taigi nuo 1922 m. rudens semestro universitetas pradėjo darbą jau šešiuose fakultetuose. 1925 m. buvo įsteigtas dar ir 7 fakultetas — evangelikų teologijos (dekanas P. Jakubėnas), deja, vėliau uždarytas. 1930 m. Lietuvos universitetas buvo pavadintas Vytauto Didžiojo universitetu.

1939 m. Lietuvai atgavus Vilnių, buvo tuoj susirūpinta organizuoti lietuviškąjį Vilniaus universitetą. Jo branduolį sudarė nuo pat 1940 m. pradžios Vilniui perkelti du Vytauto Didžiojo universiteto fakultetai: humanitarinių mokslų ir teisių. Nukėlus dar gamtos - matematikos fakultetą, o teisių fakulteto ekonominį skyrių perorganizavus savarankišku fakultetu, Vilniaus universitetas 1940 m. rudens semestrą pradėjo jau su 4 fakultetais. 1942 m. išaugus gamtos- matematikos fakulteto medicinos ir miškininkystės skyriams atskirais fakultetais, Vilniaus universitetas turėjo 6 fakultetus. Likusio Kaune Vytauto Didžiojo universiteto technikos fakultetas buvo petvarkytas į statybos ir technologijos fakultetus. 1941 m. atgaivinus teologijos fakultetą (vietoj 1940 m. uždaryto teologijos-filosofijos fak.) ir įsteigus naują filosofijos fakultetą, Vytauto Didžiojo universitetas turėjo 5 fakultetus (4 minėtus ir medicinos).

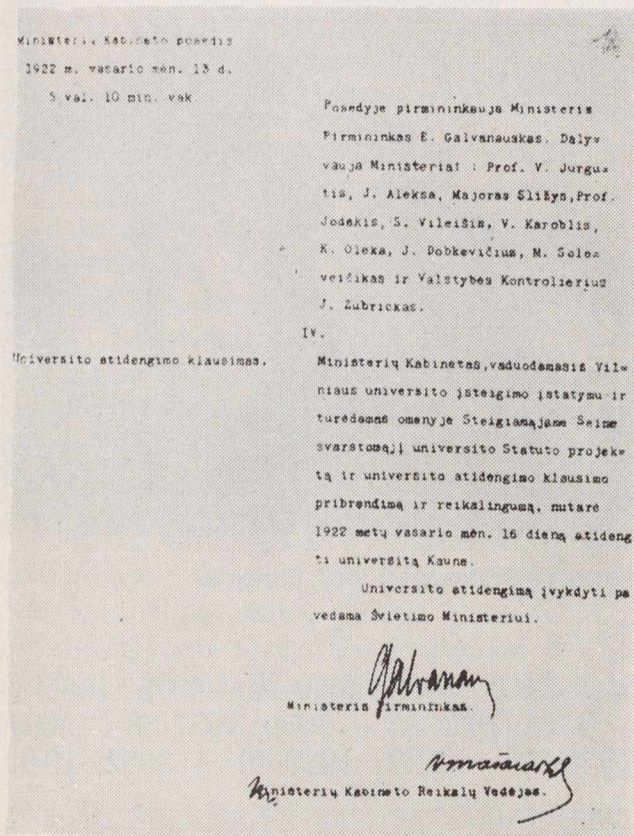
Kauno universitetui nuo jo įsteigimo ligi antrosios bolševikų okupacijos vadovavo šie rektoriai: J. Šimkus, V. Čepinskis, P. Bučys, P. Avižonis, M. Biržiška, M. Roemeris, P. Jodelė, antrą kartą V. Čepinskis, antrą kartą M. Roemeris, St. Šalkauskis, A. Purėnas ir J. Gravrogas.

Vytauto D. Universiteto Didieji Rūmai Kaune nepriklausomybės laikais. / Central Building of Lithuanian University at Kaunas, pre-war Lithuania.

Lietuviškojo Vilniaus universiteto rektorium nuo 1940 m. buvo M. Biržiška.

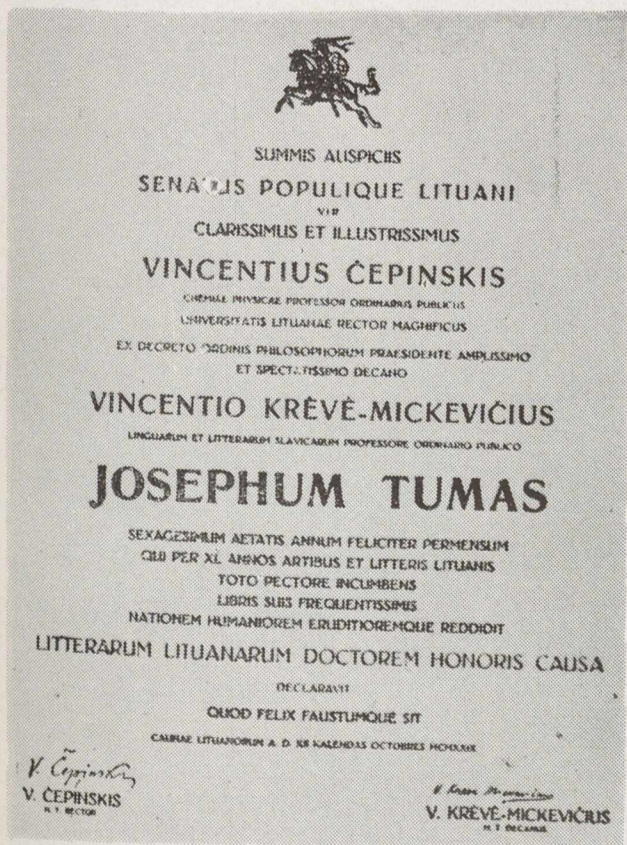
Universiteto kūrimas pareikalavo didelių pastangų, nes jį teko kurti, galima sakyti, visai iš nieko. Iš pradžių visko stigo: trūko mokslo personalo, stokojo mokslo priemonių ir laboratorijų, net ir tinkamų patalpų nebuvo. Ankstybesniais universiteto gyvavimo laikais studijavusieji ryškiai prisimena paskaitų klausymo vargus perpildytose auditorijose ir stumdymąsi prisikimšusiuose koridoriuose. Bet ilginiui, parodžius žymaus kūrybinio ryžto ir įdėjus nemažą darbo ir

Lietuvos Universiteto įsteigimo dokumentas — Ministerių Kabineto nutarimas. / Document authorizing the founding of the Lithuanian University at Kaunas (1922). This year Lithuanians in the free world will observe its 30th anniversary (The first Lithuanian university was that of Vilnius, formed in 1578).

Vilniaus Universiteto kiemas / View of the University of Vilnius, pre-war Lithuania.

Lietuvos Universiteto išduotų garbės daktaro diplomų pavyzdys; šis diplomas buvo išduotas J. Tumai-Vaižgantui. / Honorary degree of Doctorate given by the University of Lithuania to famous Lithuanian author J. Tumas.

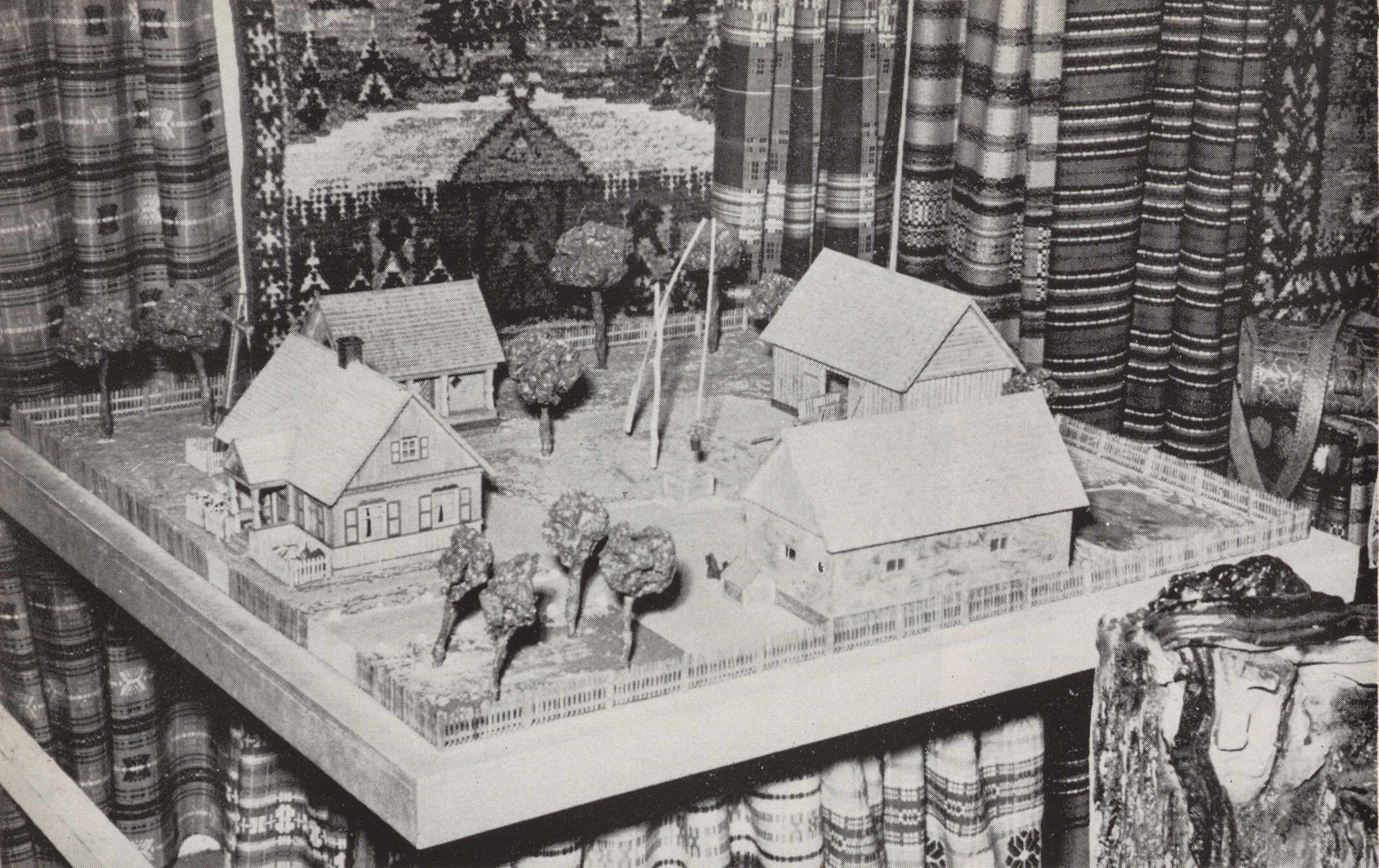
lėšų, pavyko sudaryti tinkamas universitetiniam darbui sąlygas.

Universitetui buvo pastatyti gražūs medicinos fakulteto rūmai, puikūs Fizikos-chemijos institutas, didžiulės modernios klinikos, kurios buvo tikras mūsų pasididžiavimas. Buvo projektuojami dar ir kiti rūmai, pav., universiteto bibliotekai. Tos didelės statybos nebuvo lengvas dalykas Lietuvai, ilgus metus svetimųjų alintai ir taip reikalingai lėšų visoje srityse. Juo labiau tad iškeltina, kad ištesėta jas įvykdyti be kitų pagalbos. Todėl visai pagrįstai galėjo tuo pasididžiuoti rektorius V. Čepinskis savo kalboje per universiteto 10 metų sukakties iškilmes: "Kiti daug turtingesni universitetai, kaip, pav., Briuselio universitetas, gavo statybai lėšų iš tam tikrų Amerikos visuomenės organizacijų ir iš atskirų Amerikos turtuolių fondų didelių subsidijų. Pav., minėtas Belgijos universitetas gavo apie 5 milijonus dolerių. Mums niekas nepadeda. Mes gyvename mūsų visuomenės, mūsų tautos lėšomis; ir man čia labai malonu priminti, kad dabartinis

ministeris pirmininkas, kalbėdamas vieną kartą su manim apie dabartinę universiteto statybą, išsitarė: 'Darome, ka galime, ir darysime, ką galėsime, — neubagausime.'

Buvo įrengtos darbai tinkamos laboratorijos, įgyta mokslo priemonių. Ypač paminėtinas yra universiteto bibliotekos, prof. Vaclovo Biržiškos vadovaujamos, suorganizavimas: per porą dešimčių metų buvo visai iš nieko sukurta biblioteka, priskaitanti ligi 350.000 tomų. Didžioji tos bibliotekos vertė mums buvo jos nepaprastai stropiai surankiotas lietuviškų spaudinių skyrius. Tuo ji buvo turtingiausia iš visų bibliotekų ir sudarė palankiausias sąlygas lituanistiniams tyrinėjimams.

Vienas iš didžiųjų universiteto nuopelnų tautai buvo Lietuvos mokslo išugdyimas. Juk dar taip neseniai prieš įkuriant universitetą mes neturėjome savų mokslinių institucijų. Tebuvo tik mokslo mėgėjų 1907 metais įsteigtoji Lietuvių mokslo draugija Vilniuje. Išskyrus vieną kitą rimtesnę rašini, mes turėjome dar tik mokslo populiarizaciją. Su universiteto

Modelis lietuviškos sodybos Kanados tautinėje parodoje Toronte 1952 m. / Scale model of a Lithuanian farmstead, Canadian National Exhibit, Toronto.

veikla reikia sieti mūsų mokslinės visų sričių literatūros išaugimas. Be daugybės atskirų mokslo veikalų universitetas leido visą eilę filosofijos, filologijos, istorijos, teisės, ekonomikos, gamtos mokslų, medicinos ir technikos mokslinių žurnalų. Iš universiteto išaugo tokios reikšmingos mokslo įstaigos, kaip Litanistikos institutas, vėliau pertvarkytas akademijon. Prie universiteto, jo žmonių redaguojama ir jos biblioteka labiausiai atsiremusi, išaugo ir Lietuviškoji enciklopedija.

Universiteto įtaką mūsų visuomenei didino tas faktas, kad jo profesūron buvo sutraukta daug mūsų tautos žymiųjų asmenybių. Čia buvo žinomi dar iš prieškarinio laikų mūsų visuomenės veikėjai: P. Leonas, A. Krikščiukaitis, A. Smetona, P. Avižonis ir kt.; čia matėme pačius stambiuosius mūsų rašytojus: Maironį, Vaižgantą, Krėvę, Putiną - Mykolaitį, Sruogą; čia dėstė žymieji mūsų mokslo žmonės: kalbininkai Būga ir Jablonskis, teisininkas M. Roemeris, ekonomistai Jurgutis ir Rimka, lietuvių literatūros istorikai Mykolas ir Vaclovas Biržiškos, filosofas S. Šalkauskis, fizikas V. Čepinskis ir tt. Žinoma, iš pradžių buvo jaučiamas didesnis universitetiniam darbui pasirengusių dėstytojų trūkumas. Teko kviešti ir svetimšalių. Ilgainiui buvo parengta pakankamai jaunų mokslo jėgų, leidžiant jiems pasitobulinti užsienio universitetuose.

Pagrindinis universiteto nuopelnas kraštui buvo kvalifikuotų specialistų parengimas visoms kultūrinio gyvenimo sritims. Studentų skaičius universitete nuolat augo. 1922 m. pavasario semestre (taigi pačioje universiteto gyvavimo pra-

džioje) jų buvo tik 481, bet tų pačių metų rudens semestre studentų skaičius pašoko ligi 1168. Toliau: 1925-26 - 2362,

1928-29 - 3980, 1930-31 - 4075, 1935-36 - 3313, 1936-37 - 3059, 1937-38 - 3004, 1938-39 - 3041, 1939-40 - 3052, 1940-

Dailininkai A. ir A. Tamošaičiai, atvykę iš Kanados, Brocktono, Mass., lietuvių bakužėje prie savo išstatytų eksponatų. / Mr. and Mrs. A. Tamošaitis at their works of Lithuanian national art, Brockton Fair Grounds, Brockton, Mass. V. Adomavičiaus foto

ELGETA - ST. SIMKAUS MOKINYS

J. BERTULIS

*Mokomąjį personalą ir studentus
verbuojant*

Prof. St. Šimkus visko siekdavo beveik galva sieną pramušdamas. Bekuriant konservatoriją Klaipėdoje, jam buvo nemaža vargo, kol jis ministerijai įrodė, jog tam tikram laikui reikalinga dalį pedagogų atsikviesti iš užsienio. Dėka savo nepalaužiamo užsispyrimo jis gavo iš ministerijos leidimą pasikviesti iš Čechoslovakijos garsųjį Lechnerio nonetą. Šio ansamblio dalyviai ne tik gerai paruošė savo studentus, bet ir davė koncertų, parodydami studentams, kas yra siekiama.

Muzikos studijoms kandidatus prof. St. Šimkus rinkosi ne vien pagal egzaminų davinius, bet kartais ir pagal savo asmeninę intuiciją. Pav., nuo žagrės atvyko K. L. Egzaminų komisija buvo nuomonės to asmens nepriimti, bet prof. St. Šimkus užsispyrė jį praleisti. Ir neapsirikio: tas asmuo tapo geriausias kontrabasistas.

Atsimenu, kai egzaminų metu tas pats K.L. tinkamai sugrojo Symaude koncertą kontrabasui, tai prof. St. Šimkus atsistojo nuo komisijos stalo, priėjo prie K. L., jį pabučiavo ir tarė: "Tu įrodei tai, ko aš siekiau". Nesulaikęs ašarų, jis išbėgo iš salės.

41 Kaune 2284, Vilniuje - 2194. Ligi 1944 m. (imtinai) universitetą bus baigę apie 5000 asmenų. Ir taip ilgainiui didžioji dalis Lietuvos inžinierių, teisininkų, gydytojų, mokytojų ir tt. buvo studijavę savame universitete. Reikia nepamiršti ir didelio skaičiaus tų studentų, kurie dėl įvairių priežasčių negalėjo universiteto baigti, bet daugiau ar mažiau pajuto universiteto kultūrinę atmosferą ir joje brandino savo visuomeninius ir kultūrinius idealus.

Universitetas uždėjo ryškia antspaudą visam Lietuvos gyvenimui. Gražiais prof. K. Pakšto žodžiais betariant, "savas universitetas daugiau kaip vėliava ir himnas simbolizuoja gyvą, kuriančią ir kovojančią tautą". Suprantama todėl, kad prieš universitetą, kaip prieš pagrindinį tautinės atsparos židinį, ir buvo nukreiptas okupanto smūgis. Panašiai kaip po numalšinto 1831 m. sukilimo rusai puolėsi likviduoti Vilniaus universitetą, taip ir vokiečių okupacinė valdžia 1943.III.17 d. brutaliai uždarė abu universitetus (ir kitas aukštąsias mokyklas), siekdama palaužti besipriešinančią lietuvių tautą. Vėliau buvo leista kai kuriems fakultetams (medicinos, miškininkystės, technikos) veikti. Nenutraukė darbo, kad ir slaptai, ir kiti fakultetai: vyko egzaminai, kai kur ir paskaitos, o baigiantiesiems buvo išdavinėjami diplomai, nežiūrint įsakmaus uždraudimo.

Kandidatus besirenkant, kartais tekdavo St. Šimkui juos jėga iš kitų vietų ištraukti. Pav., kandidatas B. buvo moky-

tojas ir norėjo įstoti į Klaipėdos konservatoriją, bet Švietimo ministerija nesutiko jo atleisti. St. Šimkus jį iškovojo.

J. lt. J. B. tarnavo kariuomenėje. Krašto apsaugos ministerija jo atleisti nenorėjo. Prof. St. Šimkus nuvyko pas Krašto apsaugos ministerį (berods, Merkį) ir nutvėręs jam už uniformos diržo, klausia: (Perkelta į 15 psl.)

Aldona Veselkienė demonstruoja lietuvių audimą Kanados tautinėje parodoje 1952 metais Toronte.
Aldona Veselkienė demonstrates Lithuanian art of weaving, Canadian National Exhibit, Toronto.

ŽVIRBLIAI

Jurgis Savickis

Mūsų vyriausybė buvo veikli ir teisinga. Kaip žinoma, visos vyriausybės nuo Dievo. Mūsoji mažiausia.

Dažnai mūsų vyriausybė pasiūsdavo mane į užsienį. Tarnybos reikalais. Kaip didelių linų pluošto ir pakulų žinovą, dirbantį kooperatyvų centre Kaune.

Aš buvau tuomet labai jaunas, gal kokių 27 metų. Bet to nebojant didelis pakulų specialistas. Kaip kam sekasi. Man sekdavosi gerai. Nes mokėjau kiek pamanomiau susikalbėti su žmonėmis angliškai. Iš ryto smokingu nesirengdavau, ką kartais bandydavo daryti mūsų kiti specai, užsienyje staigiai atsiradę. Banko ir pinigų, sakysime, specai. Jiems atrodė, iškilmingiausiu įsivėlkamu rūbu... Kad rytas, nepagalvodavo. Aš buvau kuklesnis, dabojau savo linus ir kalbėjau svetur svetima kalba. Veik be akcento. Tuo tarpu užsienyje, kaip žinoma, – Europos Centre ir Šiaurėje – rusiškai nekalbama, kaip mes iš mažens buvome mokomi. Mes visi tuomet buvome rusinami.

Kaip dabar atsimenu savo dienoraščius (aš vis užsirašydavau į knygeles savo kelionių įspūdžius). Knygos seniai žuvo, nes aš ir tuomet jau pasiekiau aukštesnės tarnybos ir oficialinio net

rango ministerijoje. Kai esama ministerijoje, užrašai nerašomi. Teliko keli, mažiau išskaitomi puslapiukai... Dabar aš senas ir pasidariau seniai žilu plauku. Pats nuolat gyvenu užsienyje (Vokietijoje), varau plytinę, nes gerai nusimanau apie visas molio rūšis, plytinių statybą ir plytas. Gyvenu arti rusų zonos, Vokietijoje, ir bijau visokių galimų įvykių.

Bet koks paikus daiktas tie keli puslapiukai, ištrukę iš užrašų knygučių. Nieko doraus, nei firmų adresų bei supažindinimo su firmomis, nei – senso. Aš tuomet vengdavau, rašydamas svarbesnius pranešimus, likti sau nuorašus... Jų neturėjau. Užtat tokie paikūs dabar puslapiai: "Žvirbliai!" kur kitur dar: "Katės"... Kitų gyvulių nesuradau. Puslapiai veik neišskaitomi. Bet vis dėlto, kaip įdomu tas viskas. Beveik kaip pati jaunatvė. Svarbesnias žinias grūsdavau į centrą, į Kauną, apie linus sau pėdsakų nepalikdamas...

Ten, kur dabar užrašyta: "Žvirbliai" – įstabusis trijų aukštų namas "Lietuvos Viešbutis" – "Metropolis". Matyti buvau grįžęs turistiniai į Lietuvą – "Laisvės Alėja 44 Nr. ir Daukanto g-vė 9 Nr. Telefonai: 859, 860, 861 Nr. Nr." Viešbutis labai saugomas visokeriausiems nepadorumams įsiveržti bei į viešbutį įsivesti damas...

Vienas konsulas (Lietuvoje visi diplomatai buvo vadinami "konsulais", kai norima buvo ką pagerbti), šiuo atveju – olandų charge d'affaires, buvo pastebėtas įsivadinęs tris (!) merginas į vidų. Tuomet administracija pasidarbavo. Mergelės buvo surastos numerio spintose! Vakaro skaisčiuose rūbuose, ar – be jų. Diplomatas buvo išmestas iš viešbučio. Galėjo nakvoti gatvėje, nusisamdęs sau taxi visai nakčiai, ar kaip kitaip. Kad viešbučio administracija žinotų apie diplomatų imunitetą... Bet viešbučio direktorius (būta tokio) – viešbutyje buvo 14 kambarių – moderniškųjų laikraščių neskaitė ir "imunitetais" nesinteresuodavo. Be to, jis buvo įmigęs tuomet ir stipriausiai miegojo.

Pats direktorius buvo baigęs tarptautinės teisės mokslus. Lietuva buvo pakilusi ir sutvarkyta šalis. O čia pati reprezentacija! Tuo būdu viešbučiui surasti tinkamą žmogų buvo nesunku.

Ir aš ten, matyti, buvau atsiduręs. Daukanto gatvės viešbutyje. Iš užsienio ką tik sugrįžęs.

Ir ką man mano užrašai dabar sako? Nieko. Žmogau, žūsi nuo plunksnos! Kodėl toks nerimtas tuomet buvai... Kur tavo jaunystė žlugo?

"Žvirbliai".

Matyti, buvau tuomet siunčiamas į patogumo ir visiško nusipenėjimo šalį, Daniją.

Kai buvau tarnybos reikalais siunčiamas (obs!) į Daniją, man ten užvis nepatikdavo žvirbliai... Daugiau paukščių, tai yra – kitokios rūšies paukščių, ar kitokių, poezijos apdainuotų, aš nepastebėdavau. Be tų vienių tik žvirblių.

"Kopenhaga. Išvažiuoji kur užmiestin, pajūrin kur ir – nepajūrin, ar išėini kur rytmečiu puikion viešbučio verandon (čia viskas puiku), savo rytmetinės ka-

Rašytojas Jurgis Savickis su žmona tarp dviejų prancūzų pasienio policininkų. / Lithuanian writer J. Savickis (center with Mrs. Savickis) and French officials, France. His short story "Sparrows" appears on p. 12.

Argentinos Lietuvai Išlaisvinti Centro komisija visų Argentinos lietuvių vardu neša vainiką padėti ant Evos Peronienės kapo: (iš kairės dešinėn) Ryliškis, gen. Daukantas, Sakauskas, Givvydis, Rymavičius ir Latvis (1952 m. liepos 26 d.). / A special Lithuanian delegation lays a floral wreath on the tomb of the late Eva Peron, wife of the President of the Republic of Argentine, Buenos Aires.

vos gerti, žiūrėk, tokie dručiai paukščiai. Žvirbliai.

Papurusiomis plunksnomis ir labai nusiganę žvirbliai. Besiganą verandoje... Nors neprieik arti prie jų! Ima tave tuoj atakuoti. Tą daro labai įkyriai, kaip sukčiai, ir sistematingai. Visais karo puolio dėsniais. Iš vieno falango juos nubaidai, pamodamas jiems ranka: laukan! neškitės iš čia, žiūrėk kitoje balkono pusėje, kurio drutesnio vado skatinami, jie tave atakuoja. Ir net ant stilingos, geltonomis dryžėmis nudažytos staldengtės jie mėgina tūpti.

Danijos žvirbliai siganę, riebūs ir galingi.

Tiek pat, kaip tie danų arkliai. Riestais sprandais. Riebuliai. Tempią plūgą kaip kokį žaislelį danų kultūringoje ir nuo amžių įdrenuotoje žemėje.

Danų ponios, arba pagyvenusios ar senos panelės, kurių čia labai daug ir kurioms labai lengva čia gyventi. Savo artimo meile pragarsėjusios ir altruistiškos, visos eina į bažnyčią (liuterių, kur neištariama nei pusės žodžio, visos sėdi rimtai ir tylutėliai ir visoms, alei vienai,

pakanka bažnyčioje vietos) visos karo metu dalyvavo raudonojo kryžiaus darbe, rinkdavo karo metu keksus ir nešdavo juos karo belaisviams, jų sunkų likimą paguosti. Dabar, karui pasibaigus ir pasauliui sucivilizėjus, savo altruizmą dabar visos permetė į žvirblius. Žvirbliams padėti. Visiškai krizei įvykus ir tiems javams atpigus, nemažiau nė Lietuvoje. Dabar žvirbliai Danijoje yra penimi pačiais saldžiais, įcukrintais pyragaičiais.

Norėdamas kambarį pravėdinti, to trenksmo padarai žmogus langu, kaip šautuvu, visi žvirbliai kulkos staigumu neria staigiai nuo visų verandų ir kiemo.

Jei pamato kur kieme ant stalo didesnį pyragaičio gabalą, jie tuojau tempia kiekvienas sau. Kartais vos pavilkdami. Kai nėra kada jo lesti.

Tuo būdu danų žvirbliai atsigano. Jie nepuola kaip neprideri, vieni kitų nepėša. Pyragų bei pyragaičių trupiniais naudojasi sistematiškai ir iš lėto. Ko nesulesa, tai palieka kitiems. Jie išauklėti...”

Atsiminimus apie karą Danijoje bus seniai kruvinasis vėjas išblaškęs. Tik vieni žvirbliai liko. Ir dar laimingoji Danija!

Bet kur mano pranešimai apie linus? Ir apie Daniją taip pat? Ak, ta jaunatvė. Tik patys pranešimai, matyti, nusiunčiami Komercijos Direktoriui... Bet nėra jau seniai tų ministerijų ir patsai komercijos direktorius, paskutinis, atsidūręs “rytų zonoje”, nesuskubęs toliau paslinkti, bolševikų, kaip labai pavojingas žmogus, buvo išsiųstas į Sibirą. Ir nukamuotas kankinio mirtimi. “Žvirbliai!” Jei būtų pamatęs mano viršūninkas, kuo verčiausi tuomet, tikriausiai būčiau nudardėjęs į daug žemesnę vietą. Ar visai išlėkęs iš vietos.

Nutrintoje užrašų knygoje, ir mano trainiojimosi laikotarpy po Europos pietus galiu dar išskaityti:

“Marselio katės”.

“Sulaužytu uodegos stuburkauliu juoda katė, tik pražilusiais šonais velkasi Marselio pasazieriu stotyje tarp vagonų. Ji eina labai atsargiai, nuolat apsidairydama eina stoties restorano linkui...”

Kaip jos nesuvažinėja traukiniai ir po peronus besišvaisa elektros vagonėtės su daiktais – o vagonėtės laksto pasiutiš-

Lietuviskoji bakužė Brockton, Mass., parodoje gausiai žiūrovų lankoma. / Replica of a Lithuanian cottage, Brockton Fair Grounds, Brockton, Mass.

VI. Adomavičiaus foto

kai (čia viskas greitai Marselyje) – vieno Dievo tik stebūklas.

Katė eina į “Marselio” restoraną labai lėtai ir net visai nepaslankiai. Jos išganymas vienatinis ir tikriausias – valgykla.

Katės kojos net buvo kraujuotos ir aplamdytos. Matyti neseniai tas įvyko. Katė vilko kiek strėnas ir nepavaldė savo ilgos uodegos.

Juoda, ilga uodega katė šliaužė perono asfaltu. Kaip kokia gyvatė paskui katę. Katė mirties atsiginti jau seniai bus išbandžiusi tirščiau žmonių apgyventas vietas mieste. Ypač pačiu rytmečiu, kai dar visos atmatų dėžės ir kibirai nesurankioti ir tebestovi.

Eina toks gudrus gyvulys, kaip tik miesto katė gali būti prityrusi. Kitaip katei tektų stipti. Katė, kaip žinoma, negali “mirti”. Bet čia jau kalbininkų ir teologų opioji vieta.

Įėjusi į restoraną katė atkvepia savo žiaunas: “maisto, dvesiu, išgaištu”. Toks buvo katės nusiskundimas, tas “viaul” Kartais katė pastovėdavo tik atversta

burna, net nesudejavusi. Ir nieko negaudavo. Niekas į ją nežiūrėdavo ir stengėsi jos nepastebėti. Tačiau visi aliai vienas ją pasibaisėdavo. Nes prie staliukų sėdėjo prašmatnesniais rūbais, madingai dažytais plaukais ponios. Moderniškos damos! Dažniausia gyvenimo pamokytos ar mokomos. Nors tikrumoje ir jos, tegu gražiais kailiais bus panašios į šią sulamdytais kaulais pavasariškų įgeidžių katę. Kas jas laukia ryto? Ar net šiandien, tuoj, vakare...

Marselis didelis Prancūzijos miestas. Daug namų. O aplinkui saulės išplikintos uolos ir nuo saulės pasusę medžiai. Mieste daug viešųjų namų. Bet pačių piktųjų. Iš po kurių jau nebeatsikeliama. Net – jis, nei – ji.

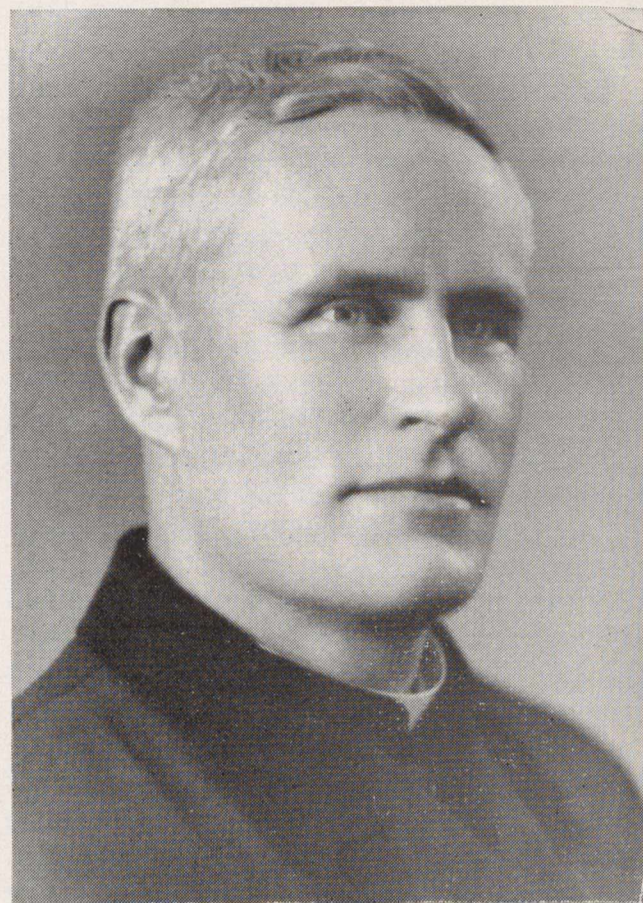
Tolimoje plevesuoja jūra. Čia didelis prancūzų laivynas. Karo, ir, ypač, – prekybos...

– O kas daugiau?

– Nieko nėra, tuscia...

– Ak, dar!

“Kvapas.

Kun. N. Saldukas, gyv. Bogotoj, Columbijoje, aktyvus lietuvių reikalų gynėjas ir daug padėjęs liet. tremtiniams įsikurti. Jo pastangomis Kolumbijos valdžia išleido dekretą, kuriuo lietuviams dantų gydytojams leista laisvai verstis praktika. Šitokios teisės jokiai kitai svetimtaučių grupei Kolumbijoje dar nepavyko gauti. / The Rev. N. Saldukas, enthusiastic supporter of Lithuanian affairs, Bogota, Columbia.

Jūra.

Vidujis šaltis atsileidžia. Žmogus pagalvoji apie savo namus. Žmogus esi atvežęs iš savo namų kaip šilimos kurios, žmogų stiprinančios ir žmogų keliančios.

Čia irgi viskas dingsta, kas negražu.

Čia toji Viduržemio Jūra!”

Daugiau jau nieko nėra. Ir užrašai neišskaitomi. Laikas viską sugraužė ir suėdė. Bus, matyti, neužilgo kitas karas, viską atperkas. Ir man, matyti, teks vėl kur keltis iš šios vokiečių vietos, iš savo plytinės, esančios netoli “rusiškos zonos”. Nes, jie barbarai.

Clevelando lietuvių veikėjas Feliksas J. Žiūrys savo šeimos tarpe.

Neseniai F. J. Žiūriui sukako 60 metų amžiaus. Jis gimė 1892 m. netoli Suvalkų Kaunijoje. Į Ameriką atvyko prieš 52 metus, būdamas vos 8 metų amžiaus.

F. J. Žiūrys yra baigęs Kingstone pradžios bei vidurinę mokyklą ir Harvardo universiteto knygvedybos mokslus. Šiuo metu jis vadovauja knygvedybai savo brolio chem. inž. Pijaus J. Žiūrio Chemijos ABC Laboratorijoje, Lakewood prie Clevelando, Ohio.

F. J. Žiūrys nuo jaunų dienų yra įsijungęs į lietuvišką veiklą. Jis nuo seno priklauso SLA, Liet. Tautinei Sandarai, Tėvynės Mylėtojų Draugijai ir k., eidamas juose vadovos nario, sekretoriaus ir k. pareigas. Taip pat jis yra “Vienybės”, “Sandaros”, “Dirvos ir k. laikraščių bendradrabis.

F. J. Žiūrys, išgyvenęs Amerikoje pusę šimto metų išliko tvirtu lietuviu, kartu būdamas geru šio krašto piliečiu. Jis kartą pasakė: “Lietuva ir lietuviybė yra tokios vertybės, kurių nenupirksi už joki pinigus, dėl kurių verta dirbti, kovoti ir aukotis”. V.B.

Mr. and Mrs. F. J. Žiūrys and daughters Lucille and Barbara. The Žiūrys family is active in Lithuanian affairs in Cleveland, Ohio.

Komp. St. Šimkus. / Lithuanian Composer St. Šimkus

SIMKUS...

(Atkelta iš 11 psl.)

"Duosi man J. B. ar dar ilgiau nori mane erzinti?" Ministeris jam atsakęs, jog J. B. jam esąs labai reikalingas, nes numatomas perkelti tarnautoju į Karo Muziejų. St. Šimkus į tai atkirto: "Turi daugiau žmonių, gali pasirinkti". Ministeris, truputį pagalvojęs, pasikvietė adjutantą ir jam įsakė paruošti įsakymą J. B. atleisti iš kariuomenės, jam asmeniškai prašant.

St. Šimkus atsivaro Ministerijos Komisiją

Konservatorijoje darbas virte virė. Nuo aušros ligi tamsos konservatorijos visos patalpos užimtos, visose klasėse studentai lavinasi arba vyksta pamokos. Aplinkiniai gyventojai ima skųstis, kad nuo tokios kakofonijos galima pamišti. Bendrabutyje toks pat vaizdas. Tik gyventojai buvo nekliudomi, nes bendrabutis buvo Paupio dvare, apie 2-3 km nuo miesto. Netoli jo stovėjo didelis pastatas - bepročių namas.

Taip praėjo dveji metai. Biudžetas baigė išsisemti, o gyvenimas reikalavo savo. Atsiranda nepasitenkinimo ne tik mokinių, bet ir mokytojų tarpe. Iš ministerijos ateina kažkokie neaiškūs gandai. Reikia rodyti, kad pinigai neveltui leidžiami Raštais ministerija, matomai, ne labai tenorėjo pasitikėti. Prof. St. Šimkus sugalvojo triuką: nuvyko į Kauną ir beveik jėgą privertė ministeriją pasiųsti komisiją į Klaipėdą. Miesto teatre komisijai buvo parodyta studentų pažanga. To pasėkoje ministerija padidino biudžetą.

Kartą man nuvykus į ministeriją ir paklausus, ar ministerija pati sugalvojo pasiųsti į Klaipėdą komisiją, buvo atsakyta: "Ką galėjom daryti? Šimkus atėjo ir priverte mus komisiją pasiųsti. Kuriam galui - mums ir patiems nebuvo aišku. Turėjome pasiųsti dėl šventos ramybės. Vienok komisija grįžo su geromis žiniomis".

"St. Šimkaus mokinys"

Apie St. Šimkų teko girdėti ir anekdotinių nuotykių.

Apsigyvenęs Klaipėdoje, St. Šimkus pradžioje išsinuomavo kambarį "Ryto" viešbutyje. Vieną rytą jis girdįs, kad kažinkoks gatvės smuikininkas groja jo kokią tai dainą ir grojās klaidingai. St. Šimkus išbėgęs į gatvę ir jam sušukęs: "Tu mano veikalą darskai", ir jam padainavęs tikrąją melodiją.

Sekantį rytą tas pats smuikininkas ir vėl grojės tą pačią St. Šimkaus dainą, bet jau be klaidų. Ant krūtinės gi turėjęs prisisegęs užrašą "St. Šimkaus mokinys".

Adresas suklaidino

Prof. St. Šimkaus šeima gyvendavo nuosavame ūkelyje Birutės kaime prie Kauno. Ponia Šimkienė kartas nuo karto atvažiuodavo į Klaipėdą.

Vieną sykį poniai Šimkienei atvykus į konservatoriją, prof. St. Šimkus buvo pamokose. Grįžęs į savo kabinetą, jis rado savo žmoną. Bet mato, kad ji yra savotiška, nepatenkinta. Iš karto jis į tai nekreipė dėmesio. Bet kai tokia nuotaika užtruko kelias valandas, jis ją paklausė: "Kas tau yra? Ko tokia pasipūtus?"

Vietoj atsakymo poniai Šimkienei jam pakišo atvirutę, kurioje kokia tai Gretchen rašė meilės žodžius.

Prof. St. Šimkus pasakojo: "Iš karto nieko nesusivokiau. Jokios Gretchen ne-

"Ak, tai bus skanu..." — vaizdelis iš lietuvių gimnazijos Vokietijoje skautų stovyklos; matyti t. Bernatonis, psk. O. Gešventas ir sk. E. Polkis. / Scene from the Lithuanian summer camp for young people, Diepholz, Germany. K. Dikšaičio foto

pažinojau ir jai jokių laiškų nerašiau. Padėtis buvo keistoka".

Bet bevartydamas atvirutę, jis ėmė įsigilinti į adresą. Žiūri — adresuotas: Herrn V. Šimkus, tai yra studentui Šimkui.

Tuo, be abejo, visos abejonės buvo išsklaidytos.

Lietuvių gimnazijos Diepholze, Vokietijoje, skautai stovyklauja. / Lithuanian youth camp, Diepholz, Germany. K. Dikšaičio foto

Argentinos Lietuvių Tautinio Meno Ansamblio "Daina" jaunimas Buenos Aires lietuvių klube (26.7.52)
Argentine - Lithuanian cultural ensemble "Daina", lunching in Buenos Aires.
Kirstuko ir Zubricko foto

Argentinos lietuvių verslininkų metinis pobuvis Buenos Aires lietuvių klube; pozuoja Kazys Burba, audimo fabriko savininkas, kuris 1950 metais viešėjo pas savo gimines Chicagoj ir Pensylvanijoje; jo dešinėj A. Girvelytė. / Lithuanian businessmen banquet at their annual convention, Buenos Aires, Argentine.
Kirstuko & Zubricko foto

Darbščioji Lietuvių Amerikoje Susivienijimo 217 kuopos Chicagoje valdyba: p. Grybas, pirm., E. Pikelis, Pušnieraitis, P. Grybienė, A. Andziulis ir J. Sakalauskas. / Committee members of Chapter 217 of the Lithuanian-American Alliance, Chicago, Ill.

NAUJOS KNYGOS

Balys Sruoga, GIESMĖ APIE GEDIMINĄ. Dailininko Viktoro Petravičiaus iliustracijos. Atspausa dviem spalvomis. Knygos formatas didelis. Išleido TERRA, 748 W. 33rd Street, Chicago 16, Ill. Kaina 2 dol.

Balys Rukša, UGNIES PARDAVĖJAS. Eilėraščiai. Išleido BALTIJA, 168 Concord Ave., Toronto, Ont. Canada. 96 psl.

VOYAGE TO FREEDOM. The story of three Seafarers and their escape from tyranny. Published by Lithuanian American Information Center, New York.

LIETUVIŠKŲ DAINŲ RINKINĖLIS. Išleido 39 Visuotinio Vyčių seimo ir 40 metų organizacijos gyvavimo proga Lietuvos Vyčių Daytono 96 kuopa. 12 psl.

Knights of Lithuanian. 39th National Convention. 64 psl.

Andrius Mironas, JAUNAS KAI BUVAU. Lėtas foksotras. Balsui su fortepionu. Išleido "Pašvaistė", 560 Grant Ave., Brooklyn 8, N. Y. Kaina 1 dol. Gaunama leidytoje ir pas autorių - 2034 S. Union Ave., Chicago 16, Ill.

KA VEIKIA SKAITYTOJAI

— Dr. K. Cirtautas, Wilkes-Barre, Pa., pakviestas į Harvardo universitetą, Cambridge, Mass., kaip research fellow.

— Wm. Tuynell, Los Angeles, Calif., mirė rugsėjo 5 d. Palaidotas Seattle, Wash., kur yra taip pat palaidotas jų sūnus. Reiškiamė gilios užuojautos likusiai žmonai Barbarai Tuynell.

— Inž. V. Varnauskas, Los Angeles, Calif., studiuoja UCLA universitete, gilindamasis savo specialybėj.

— Elena Truskauskaitė ir Ignas Bandžiulis, Los Angeles, Calif., sukūrė šeimos židinį. Sėkmės.

— Jonas Butkus, Los Angeles Calif., nusipirko namą. Jis taip pat yra vietos atkų sendraugių skyriaus pirmininkas.

— Vincas Trumpa, Los Angeles, Calif., išvyko į New Yorką.

— Bruno Papšys, Chicago, Ill., apsigyveno Los Angeles, Calif., ir nusipirko namus prie lietuvių bažnyčios.

— Adv. J. Peters, Altadena, Calif., gavo teisėjo (referee) vietą.

— Salome Čerienė - Mulks, Linden, N. J., pristatė į San Francisco ir Fresno, Calif., 12 tremtinių našlaičių. Ta proga ji atvyko į Los Angeles aplankyti solistę Florence Korsak.

— Dr. J. Naujokaičio šeima, Pomona, Calif., padėjo nariu - rugsėjo 4 d. gimė Andrius Linas.

— Lt. Irene Gernus, San Francisco, Calif., kuri dirba Amerikos kariuomenėje, yra LD skaitytoja.

— Kondrotų šeima iš New Yorko persikėlė gyventi į Los Angeles, Calif.

STATEMENT

required by the Act of August 24, 1912, as amended by the Acts of March 2, 1933, and July 2, 1946 (Title 39, United States Code, Section 233) showing the ownership, management, and circulation of "Lietuvių Dienos" (Lithuanian Days) published monthly, except July and August at Los Angeles, California for October 1, 1952.

1. The names and addresses of the publisher, editor, managing editor and managers are:

Publisher Anthony F. Skirius, 5983 Franklin Ave., Los Angeles 38, Calif.

Editor Juozas Vitėnas, 518 W. 75th St., Los Angeles 44, Calif.

Managing editor Juozas Vitėnas, 518 W. 75th St., Los Angeles 44, Calif.

Business manager Juozas Urbonas 5983 Franklin Ave., Los Angeles 38, Calif.

2. The owner is: (If owned by a corporation, its name and address must be stated and also immediately thereunder the names and addresses of stockholders owning or holding 1 percent or more of total amount of stock. If not owned by a corporation, the names and addresses of the individual owners must be given. If owned by a partnership or other unincorporated firm, its name and address, as well as that of each individual member, must be given.) Anthony F. Skirius, 5983 Franklin Ave., Los Angeles 38, Calif.

3. The known bondholders, mortgagees, and other security holders owning or holding 1 percent or more of total amount of bonds, mortgages, or other securities are: (If there are none, so state.) None.

4. Paragraphs 2 and 3 include, in cases where the stockholder or security holder appears upon the books of the company as trustee or in any other fiduciary relation, the name of the person or corporation for whom such trustee is acting; also the statements in the two paragraphs show the affiant's full knowledge and belief as to the circumstances and conditions under which stockholders and security holders who do not appear upon the books of the company as trustees, hold stock and securities in a capacity other than of a bona fide owner.

5. The average number of copies of each issue of this publication sold or distributed, through the mails or otherwise, to paid subscribers during the 12 months preceding the date shown above was: (This information is required from daily, weekly, semiweekly, and triweekly newspapers only.) —

Anthony F. Skirius, Signature of Publisher
Sworn to and subscribed before me this 23 day of Sept., 1952.

(Seal) John R. Nash, Notary Public
In and for the County of Los Angeles,
State of California
My Commission expires October 3, 1953

The Dayton Biltmore Hotel, Ohio, convention headquarters of the Knights of Lithuania (Sept. 11-14). / Lietuvos Vyčių 39-tojo suvažiavimo vieta - Biltmore viešbutis, Dayton, Ohio.

THE CHURCH IN RED LITHUANIA

AN INTERVIEW WITH BISHOP BRIZGYS

"The future of the church in Lithuania and in the Russian-occupied countries is very dark," The Most Rev. Vincentas Brizgys, auxiliary bishop of Kaunas, Lithuania, remarked sadly in an interview with "Dayton Daily News" in Dayton, Ohio.

In his remarks with regard to the state of the church in communistic controlled countries, Bishop Brizgys referred to the fate of the church in what he termed the "cradle of Christianity, the Far East crescent."

"It will be recalled that the history of the church in the Far East suffered virtual extermination at the hands of the Moslems. Now, in countries occupied by the Soviet Union, the same fate is overtaking the church," he said.

Lithuania has been the victim of three occupations. The first came with the Russians in 1940 and lasted until 1941. Then the Nazis entered the country and imposed their teachings on the people until the end of the war in 1944. The

country was reoccupied by the Communists at that time and has remained under Soviet domination since.

*

In drawing a comparison of the position between the church under Nazism and communism, Bishop Brizgys stated several reasons for the somewhat better condition of the church under Nazism than under the domination of Russia.

"Strange to say the Nazis adopted the practices of the Russians during the first Soviet occupation in 1940 and 1941," the bishop commented. "But, under the Nazis, the position of the church in Lithuania was not the same as that under which it existed during the Russian occupation. The Nazis had not broken off relations with the Vatican and the Pontifical Sisters still resided in Germany.

"These factors alone provided the priests and people of the Lithuanian church with a retaliation weapon. The Nazis ordered the churches closed on

the grounds that they were places where the people might contract contagious diseases. They also ordered the seminaries and schools closed and sought to impose on the people a national church," he observed.

However, the church as a whole resisted the orders of the Nazis and did not close the churches nor seminaries. In this resistance the people of Lithuania were successful. While Catholic church publications were banned, communication with the Vatican was not prohibited.

*

The people did, however, suffer persecution from the Nazis. Under the Nazi law, no one was permitted to hide or give aid to the Jews. A number of Catholic families tried to hide the parents and children of the Jews, were caught and shot to death with those they sought to protect.

Under the Soviet domination, the situation was more drastic, Bishop Brizgys said. The religious schools and seminaries were closed and the teaching of religion, the printing of religious papers

(Continued on Page 22)

Big Four of the closing session of the Knights of Lithuania national convention, standing F. Gudelis, Dayton, Ohio, chairman; Al Wesey, Great Neck, L. I., president; seated, Prof. A. H. Rose, University of Dayton; Most. Rev. V. Brizgys, auxiliary bishop of Kaunas, Lithuania. Vyčių suvažiavimo pokylio kalbėtojai su rengimo komiteo pirm. ir c. v. pirmininku.

Knights Convene

The Knights of Lithuania, a patriotic Catholic youth organization with a wide membership in the U. S. held its 39th National Convention (Sept. 11-14) in Dayton, Ohio.

A resolution unanimously adopted by the 200 delegates called upon President Truman and Congress to initiate UN proceedings to:

1. Investigate genocide perpetrated against the Lithuanian people;
2. Demand Russian withdrawal of armed forces, agents and Communists from Lithuania;
3. Return Lithuanian displaced persons from Siberia and other parts of the Soviet Union;
4. Force Soviet adherence to the bilateral and multilateral treaties as obliged by the Atlantic and UN charters.

Rev. Anthony Kasper, Elizabeth, N. J., spiritual director of the supreme council, cited convention motto: "Free Lithu-

The newly elected Supreme Council of the Knights of Lithuania takes oath of office from the Rev. V. Katarskis, Dayton, Ohio. / Lietuvos Vyčių naujosios Centro Vaidybos narius prisaiškina kun. V. Katarskis, Dayton, Ohio. Iš kairės dešinėn, pirmoj eilėj: Al Wesey (Great Neck, L. I.) - pirm.; R. Boris (Detroit, Mich.) - vicepirm.; A. Mitchell (Elizabeth, N. J.) - sekr.; W. Chinik (Pittsburgh, Pa.) - II vicepirm.; Mrs. T. Gerulis (Worcester, Mass.) - fin. sekr.; W. Ko'ycius, Jr., išd.; A. Ceraska - rit. kom.; H. Gudauskas (Cicero, Ill.) ir Mrs. M. Waitonis (Providence, R. I.) - trustees. Antroje eilėje suvažiavimo prezidiumas: K. Yakutis, Zakaras (nesimato, pasilenkusi), J. Matachinskas, J. Boley ir J. Jatis.

Banquet of the 39th Convention of the Knights of Lithuania, Biltmore Hotel, Dayton, Ohio. / Lietuvos Vyčių suvažiavimo Daytono, Ohio, banketas Biltmore viešbuty.

ania from Communism," in introducing the resolution.

Father Kasper stated: "There have been 750,000 Lithuanians — one-third of our nation — killed or deported since the 'horrible June' of 1941 when 40,000 were taken the first week.

"There is no doubt the Russians propose to annihilate Lithuania completely. Homes of the 750,000 have been re-inhabited by Russian colonists."

The agenda also called for reading congratulatory messages received from prominent Lithuanians and non-Lithuanians. Among those sending greetings were: Karl J. Alter, Archbishop of Cincinnati, Governor F. Lausche of Ohio, Governor Adlai Stevenson of Illinois, Governor T. Dewey of New York, Sen. J. Bricker of Ohio, Monsignor M. Krupavičius, Chairman of VLIK, Monsignor J. Balkūnas, President of the Lithuanian Community of the U.S., L. Šimutis, President of American-Lithuanian Council. Welcoming addresses were delivered by Hon. Louis W. Lohrey, Mayor of Dayton, Rt. Rev. Msgr. H. J. Ansbury, Dean of Dayton Deanery and Dr. A. Dāmušis of Cleveland, Ohio.

Most Rev. V. Brizgys, auxiliary bishop of Kaunas, Lithuania, urged the 200 delegates at a dinner in the Biltmore Hotel to:

1. Be loyal Americans but conserve the Lithuanian nationality;
2. Enrich American culture through preservation of the Lithuanian culture;
3. Fight for Lithuanian independence as the Jews did for Free Israel and Ireland at the close of World War I.

At solemn high mass in Holy Cross church Sunday (Sept. 14) morning the bishop in exile compared the Knights of Lithuania to the crusaders of the middle ages.

Emphasizing the convention theme, "Free Lithuania from Communism," he compared efforts of the Baltic nationalists to those of Christians in Europe

struggling against oppressor forces.

Prof. Albert H. Rose, head of the political science department at the University of Dayton, also spoke at the closing dinner.

Rose warned against encroaching socialism in America and urged the United States to fight against loss of its own freedoms as well as those of oppressed nations.

Welcoming and Resolution Committee of the 39th Convention of the Knights of Lithuania, Dayton, Ohio. Lietuvos Vyčių suvažiavimo rezoliucijų ir sveikinimų komisija: kun. A. Kasper (Elizabeth, N. J.), kun. V. Karalevičius (Bayonne, N. J.), J. Sadauskas (Cleveland, Ohio), T. Walkauskas, R. Boris (Detroit, Mich.) ir kun. I. Boreišis (Detroit, Mich.)

Mandate Committee of the 39th Convention of the Knights of Lithuania, Dayton, Ohio. Lietuvos Vyčių suvažiavimo mandatų komisija: Ann Mitchell, Betty Tucker, Mrs. Mildred Chinik, Waleria Žitkus.

KARLIS ULMANIS

This year the Latvian people, scattered over various parts of the world, have commemorated the 75th birthday anniversary of Karlis Ulmanis, their last president of the Republic of Latvia, who was deported by the Communists to Siberia in 1940.

Karlis Ulmanis was born on September 4, 1877. The Russian tsarist regime discovered his political underground activities, and he had to leave his country in order to escape imprisonment or deportation to Siberia. In 1906 he went to Germany and the next year he arrived in the United States. In 1909 he graduated from Nebraska University in Lincoln, Nebraska. In 1913 the tsarist government issued an amnesty enabling Karlis Ulmanis to return to his homeland. There he edited and published an agricultural magazine "Zeme" (Land). In 1917 he founded a political party of Latvian farmers. The first Diet of the Republic of Latvia chose Karlis Ulmanis as prime-minister of his country. Karlis Ulmanis and Latvian General Janis Balodis had a very hard time until they liberated Latvia from all the Russian and German invaders and signed treaties with the governments of the respective countries. Karlis Ulmanis led his Farmers Party successfully from the beginning until his deportation to Siberia in July, 1940. For four times he served his country as

President Karlis Ulmanis, last head of the Republic of Latvia. /Paskutinis laivosios Latvijos prezidentas Karlis Ulmanis, bolševikų 1940 m. metais išstremtas į Sibirą. Latviai laisvajame pasaulyje šiais metais mini jo 75 metų amžiaus sukaktį.

prime-minister and on April 11, 1936, he was chosen by his countrymen as President of the Republic of Latvia.

H. Brunavs

Without Name

by J. Jazminas

It was a late evening in the fall. The wet asphalt of the city street shone in the electric lamp lights. Fine drops of water sprinkled down from the dark vastness on high. There was gloom and uneasiness in the air — and in the soul of the man who plodded along the street. He walked without purpose, oppressed by his own solitude and emptiness. Ahead of him loomed a bright light and a sign — bar. He turned off unhurriedly and opened the door.

Seating himself at the bar, he silently smoked and sipped a beer.

"Hello, my friend."

"Hello. Have a drink?"

"Yes."

That was a friend of his boyhood. The meeting eased the gloomy atmosphere. It was reminiscent of the old days...

"Tell me, how is Julia getting on? You, if I'm not mistaken, rent a room with them?"

"Julia?" his companion was surprised. "Didn't you know that she was in her grave?"

"What do you mean — in her grave?"

"It's very simple: she died and we buried her."

"What's that? She died, she's gone..."

"Yes, this spring. Of course you knew she was ill with tuberculosis. Well, and

Three displaced Lithuanian clergymen and a teacher who fled Communist control are pictured talking with Al Wesley, Great Neck, L. I., national president of K of L. and Rev. A. Kasper, Elizabeth, N. J., spiritual director. Seated (left to right) are Wesley, Kasper and L. Valiukas of Los Angeles, Calif. Standing are Rev. Karaševičius, Bayonne, N. J.; Rev. V. Katarškis, Dayton, Ohio, and Rev. J. Pakačiškis, Brooklyn, N. Y.

A. Brazis, Metropolitan Opera Baritone, presenting a group of songs at the 39th Convention of the Knights of Lithuania, Dayton, Ohio. A. Kučiūnas accompanies at piano. /Lietuvos Vyčių suvažiavimo proga A. Brazis, Metropolitan Operos baritonas, davė lietuviškų dainų ir operos arijų koncertą Daytono, Ohio. Čia matome jį repetuojan su muz. A. Kučiūnu, kuris jam akompanavo koncerto metu Dayton Art Institute salėje.

Lithuanian orchestra leader B. Pakštas of Chicago, Ill. Honorary subscriber to "Lithuanian Days". / B. Pakštas, orkestro vadovas Chicago, Ill.

she even married and began to have children. Three children — and that's no laughing matter, brother. Besides that, her life was no bargain: scarcities, misunderstandings... All that was too much for the poor girl."

"Julia is gone..."

His friend saw that he was moved.

"I see that you're put out about her. She was really a fine girl in the old days. Who would have thought that it would end so tragically? Her marriage turned out worst of all. She loved someone else, you know. Even on her death bed she was repeating someone's name..."

"Whose?"

"But it wasn't possible to understand clearly. Her last words were: *Tell him...*"

They remained silent for a long while.

"You know, my friend, she it was who was my first love," he whispered, revealing his painful secret.

"Your first love?" his friend was taken aback. "And it didn't even enter our heads. Really? Look here, maybe it was your name she was repeating on her death bed, and unknowingly I have hit on telling the right person."

Again there was silence for a considerable interval.

"But it's all very strange, just the same. No one knew anything about it, and you loved each other, I see. How is it that it ended so unhappily?"

"Ah, my dear friend," he said bitterly. "I wonder whether you will understand: our soul is to blame here. You see, in our youth almost all of us are idealists and dreamers— we set out to achieve high aims, to do great things. Later the

majority renounce these youthful ideals and become plain ordinary people. Only a few — through their own misfortune or another's — remain faithful to them and do not shrink even to make sacrifices for them."

He pressed his friend's hand and went out. He walked bowed under the burden of dark sadness. Not the tiniest light was to be seen in the black heavens. Only the empty road ahead shone in the electric lamp lights.
Vilnius, 1942.

Translated by *Milton C. Stark*

RACE AND IMMIGRATION

In adopting the new immigration bill the Congress of the United States has neglected to include Lithuanians in the first categories of nationality, thus giving immigration "preference" to certain "superior" races; that is, to Anglo-Saxons and Nordics. In view of the anthropological and historical evidence which establishes the Baltic area as the original home of the Aryans or Indo-Europeans, the relegating of Lithuanians to an inferior immigrational rating is clearly discriminatory.

The largest immigration quotas are reserved for the English, French, Germans, Swedes, etc., while the Lithuanians, Latvians and certain others are severely limited as to the number of their nationality that may be admitted into

Zita L. Baubkus, one of the new registered pharmacists in the State of Illinois, with a practice at Lister Pharmacy, Oak Park. She is a resident of Cicero, Ill., born and raised there. She attended and graduated St. Anthony's School in Cicero and Trinity High School in River Forest, and in the fall of 1948 she entered the University of Illinois College of Pharmacy, from which she was graduated this year. / Zita L. Baubkus, šiais metais baigusi Illinois universiteto farmacijos mokslus.

the United States. Thus, those with first priority, the so-called Nordics or "superior" nationalities, will be given a per annum immigration quota of 127,000; of the "lower" order only 27,000 indi-

Lithuanian Scouts camping out, Los Angeles, Calif. / Los Angeles, Calif., lietuviai skautai stovyklauja.
V. Pažiūros foto

viduals will be admitted in the same period of time.

The English, who have dominions aplenty to which to emigrate, are guaranteed a quota of 46,000; whereas the Lithuanian quota is only 386.

Of course, the Congress of the United States is perfectly within its rights to grant or deny admittance to any alien. But the objection here is to the unjustified exclusion of Lithuanians on racial grounds, that they are somehow inferior to their "Nordic" neighbors.

The fact of the matter is that the Nordics or Indo-Europeans had their origins on the Baltic shores, the ancestral home of the Lithuanians. It would therefore seem that the Lithuanians more than any other nationality have claim to the dubious title of the privileged "Nordics" This thesis, concerning the Baltic origin of the Indo-Europeans is born out by the studies of eminent philologists and historians, among them: Madison Grand, Sigismund Feist, James Breasted and Harold H. Bender.

Let the Congress of the United States first study the facts before it passes on matters relating to race and national origin and the consequent criteria which establish one people to be "preferable" to another immigrationwise.

THE CHURCH IN RED LITHUANIA

(Continued from Page 17)

and all contact with the Vatican was prohibited.

"It must be understood from the Soviet constitution that while religious freedom seems to exist in Russia and Russian dominated countries because of the guarantee of 'freedom of worship,' this gives a twisted idea that the people are free to worship as in America.

"The Russian interpretation of 'worship' permits individual worship. But it does not permit the teaching of religion. There is a vast difference. The priests, for example, are allowed to celebrate the mass but are not permitted to preach. Worship is permitted in the home, but not the teaching of the Lord's prayer. Children, attending Russian schools, are asked to repeat the Lord's prayer and if they are able to do so, the parents are immediately arrested and deported," he pointed out.

*

It is, however, quite to the liking of the Russian authorities if the priest were to preach a sermon on the benefits of

communism. This kind of "religious" training is encouraged. But the religion of the church is stamped out in a ruthless manner.

The Russians are attempting to establish a national church in Lithuania and other Soviet occupied countries. These churches will teach only the religion acceptable to the Soviet politburo. As a matter of fact, Bishop Brizgys said he believed the Russians had recently published a "Bible" which is acceptable to communism.

"In the Russian national church, the priests are men who have accepted the communistic teachings and are willing to accept that as a religion. While there are approximately 400 priests in Lithuania, the number is diminishing year by year.

"The Christian religion that Lithuania has known for many years is slowly being strangled. I feel nothing but pessimism for the future of the church. No outside help is permitted to enter the country to strengthen the Christian faith and no one is permitted to leave for communication with the world outside. It is nothing but slow death that faces the church in our country," Bishop Brizgys concluded.

("Dayton Daily News", Sept. 14, 1952)

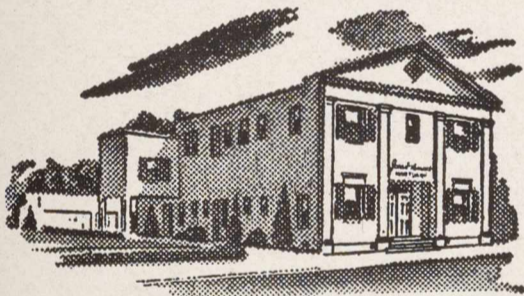

Dancers performing for Lithuanian Melody Time radio program, Baltimore, Md. / Jau nimas šoka Lietuvių Melodijos Radijo Valandos suruoštoji programoj, Baltimore, Md.

GARBES PRENUMERATORIAI

Asmenys, sumokėję už metinę prenumeratą 10 dol., laikomi GARBĖS PRENUMERATORIAIS.

BALBINA ABROMAITĖ, Los Angeles, Calif.
KUN. I. ALBAVIČIUS, Cicero, Ill.
KUN. ST. ALEKSIEJUS, Hatch, N. M.
PEARL AMBROSE, Newington, Conn.
J. AŽUOLAITIS, Los Angeles, Calif.
J. J. BACHUNAS, Sodus, Mich.
DR. J. J. BIELSKIS, Los Angeles, Calif.
KUN. ANT. DEKSNYS, E. St. Louis, Ill.
Miss ADELE DEWEY, Chicago, Ill.
F. DIRGĖLA, Los Angeles, Calif.
WM. & B. GRIGALUN, Los Angeles, Calif.
P. JANKIEWICZ, Yucaipa, Calif.
PREL. P. JURAS, Lawrence, Mass.
F. KARALIŪNAS, Glendale, Calif.
J. KILMONIS, Los Angeles, Calif.
ZIGMAS KRUMINAS, Los Angeles, Calif.
DR. KAN. J. B. KONČIUS, New York
KUN. J. KUČINGIS, Los Angeles, Calif.
K. LUKŠIS, Los Angeles, Calif.
FRANK MASON, Montrose, Calif.
J. MASON, Altadena, Calif.
DR. KUN. L. MENDELIS, Baltimore, Md.
REV. N. PAKALNIS, Brooklyn, N. Y.
B. PAKŠTAS, Chicago, Ill.
KUN. J. POŠKUS, Chicago, Ill.
STASĖ PETROŠKIENĖ, Santa Monica, Calif.
JOSEPH C. PETERS, Altadena, Calif.
PAULINA PETKUS, Monrovia, Calif.
BRONĖ PIVORIŪNIENĖ, Chicago, Ill.
M. J. RAMANAUCKAS, San Diego, Calif.
A. RUIGYS, Los Angeles, Calif.
KUN. P. SABULIS, Hartford, Conn.
FRANK SATKAUSKAS, Chicago, Ill.
BARON M. VON SEEBECK, Los Angeles
AL SHIMKUNAS, Chicago, Ill.
FRANK SPEECHER, Los Angeles, Calif.
V. J. STACK, M.D., Altadena, Calif.
BERNICE STARK, Santa Monica, Calif.
K. SUROMSKIS, Chicago, Ill.
REV. A. TAMOLUNAS, Miami, Fla.
K. VAITKEVIČIENĖ, Brooklyn, N. Y.
P. ŽILINSKAS, Los Angeles, Calif.
F. ŽUKAUSKAS, Los Angeles, Calif.

JONES & HAMROCK MORTUARY

731 W. WASHINGTON BLVD. LOS ANGELES 15
PROSPECT 6091

LIETUVIU RADIJO PROGRAMOS

Chicago, Ill.

Sophie Barcus Radio Hours
Chicago - WGES - 1390 kilocycles
Mo. - Fri. 8:45 - 9:30 A. M.
Sat. - 8:30 - 9:30 A. M.
Mondays (Lietuviškos vakaruškos)
7:00 - 8:00 P. M.
Sophie Barcus, 7121 So. Rockwell,
Chicago 29, Ill. - Tel. 42413

MARGUTIS - Kasdieninė Lietuvių Radijo Programa
Cicero - Chicago — WHFC — 1450 kilocycles
Programa kiekvieną vakarą 9:15 val.
Ketvirtadieniais dvi programos: 7:00 ir 9:15
Sekmadieniais 1:00 p. m.
Vedėja - Lilija Vanagaitienė
Margutis - 6755 S. Western Ave., Chicago, Ill.
Telef. GRovehill 6-2242

The Saltimieras Lithuanian Show
Chicago WGES - 5000 Watt - 1390 kc
Monday thru Friday from 8:00 to 8:30 P. M.
No recordings - Live talent only
Paul B. Šaltimieras, Director
6801 So. Talman Ave., Chicago 29, Ill.
Telephone Financial 0650

Baltimore, Md.

Lithuanian Melody Time
Baltimore, Md. - WBMD - 750 kilocycles
Sundays - 12:30 - 1:30 P. M.
Directors:
A. Juškevičius, 4515 Wilmslow Rd., Baltimore, Md.
J. Ruzga 5314 Midwood Ave., Baltimore, Md.

So. Boston, Mass.

Lietuvių Radio Korp. Programa
Boston, Mass., - WHEEL - 1090 kilocycles
Sundays 9:30 - 10:30 A. M.
Director S. Minkus
502 E. Broadway, So. Boston 27, Mass. Tel. SO. 80489

Brooklyn, N. Y.

Lithuanian Radio Program
Brooklyn, N. Y. - WWRL - 5000 kilocycles
Saturdays - 2:00 - 3:00 P. M.
Joseph Ginkus, Director
495 Grand St., Brooklyn 11, N. Y. - Tel. EV. 4-9293

Detroit, Mich.

"Baltic Melodies"
Detroit - WJLB - 1400 kilocycles
Saturdays 8:30 - 9:15 P. M.
Director Helen Rauby
16926 Pinehurst, Detroit 21, Mich.
Telephone UNiversity 1-1072

"Lithuanian Melodies"
Ann Arbor - WPAG - 1050 kilocycles
Sundays 3:00 - 3:30 P. M.
Director Ralph Valatka
15756 Lesure Ave., Detroit 27, Mass.
Telephone BRoadway 32224

Hillside, N. J.

Memories of Lithuania
Hillside, N. J. - WEVD - 1330 kilocycles
Saturdays - 4:45 - 5:30 P. M.
Director Jack J. Stukas
1264 White St., Hillside, N. J. - Tel. WA. 6-3325

Pittsburgh, Pa.

Lithuanian Catholic Hour
Pittsburgh Pa., - WLOA - 1550 kilocycles
Sundays - 1:30 - 2:00 P. M.
Produced by Knights of Lithuania
Pittsburgh District
WLOA, Braddock, P.

Waterbury, Conn.

"Lithuanian Memories"
Waterbury - WWCO - 1240 kilocycles
Saturdays - 6:35 to 7:30 P. M.
Director Dr. M. J. Colney
148 Grand St., Waterbury, Conn.
Assistant Director Bronius Dūda

Cleveland, Ohio

Clevelando Lietuvių Radijo Valanda
Cleveland, Ohio - WSRS - 1490 kilocycles
Programa kiekvieną penktadienį 7 val. vak.
Vedėjai:
Jaunutis Nasvytis, 771 E. 91st St., Cleveland 9, Ohio
Telef. LI 16415
Balys Auginas, Telef. EX 15393
Kęstutis Šukys, Telef. WI 31802
Visos žinios patiekiamos ne vėliau ketvirtadienio
7-10 val. vakaro.

Los Angeles, Calif.

Lithuanian Melody Hour
KOWL - 1580 kilocycles - Santa Monica, Calif.
Saturdays - 10:00 - 10:30 A. M.
Director - Bruno Gediminas, 1011 Cole Ave., Holly-
wood, Calif., Phone Hillside 0437
Assistant Director - George Rudelis, 5027 Zelzark St.,
Encino, Calif.
Announcer - Vladas Bakūnas, 922 W. 36th St., Los
Angeles 7, Calif.

PRISIŪSKITE KALĖDINIŲ SKELBIMŲ

Kalėdinį numerį išleisime padidintą. Asmenis ir pre-
kybininkus prašome prisiųsti iki lapkričio 5 dienos
švenčių sveikinimus. Skelbimų kainos tokios: pusl. -
80 dol., 1/2 pusl. - 45 dol.: 1/4 pusl. - 25 dol., 1/8
pusl. - 15 dol., 1/16 pusl. - 8 dol. ir 1/32 pusl. - 5
dol. Tik vardas ir adresas - 2 dol.

BAKUS REALTY CO.

LITHUANIAN REAL ESTATE BROKER

Homes - Income Property - Loans
Multiple Listing Service

4728 So. Normandie Los Angeles 37, Calif.

OFFICE: AXminster 7900

RES.: Pleasant 3-6590

LITHUANIAN REALTY CO.

Real Estate — Loans & Insurance

Fire, Automobile & Other Insurance

Chas. Luksis, Manager

3502 W. Pico Blvd.

Phone RE. 8278

HELEN'S HOUSE OF BEAUTY

HELEN MOCKUS

1722 N. WESTERN AVE.

PHONE HO. 9-4600

HOLLYWOOD 27, CALIF.

INSURANCE COSTS TOO HIGH? THEN CONTACT

William W. Sketres (Lithuanian)

(Farmers Insurance Agent)

Automobile & Truck
Public Liability (Personal & Business)
Fire (Home & Mercantile)

Workmen's Compensation

Fire & Theft (Personal Property)

Bus. Phone - Hillside 6168

Res. Phone - Vermont 8-7526

ĮSIGYKITE ŠIAS NAUJAUSIAS KNYGAS

PROF. MYKOLO BIRŽIŠKOS

LIETUVIŲ TAUTOS KELIAS

Knygoj plačiai svarstomos lietuvių tautos problemos bei jos išeitas kelias iki 1915 metų.

Pirmas tomas turi 252 psl. ir kainuoja 3 dol.

Ši knyga yra vienintelė tokios rušies tremty išleista knyga ir sudarys didelę sensaciją.

IR

STASIAUS BŪDAVO

apysaką

VARPAI SKAMBA

Knyga yra 180 psl. dydžio. Kaina 2,50 dol.

Apysakoje vaizduojamas knygų draudimo laikotarpis Lietuvoje.

Gaunama spaudos kioskuose, pas "Lietuvių Dienų" atstovus, spaudos platintojus ir "Lietuvių Dienų" administracijoj.

Kiekvienas lietuvis turi šias įdomias ir aktualias knygas įsigyti ir perskaityti.

LEIDYKLOS ADRESAS:

LIETUVIŲ DIENOS

9204 South Broadway, Los Angeles 3, Calif.